

EZEN KÖNYV INGYEN KAPHATÓ.

Nem kívánok aron különös (s titokzatos hatalom birtokába jutni, mely férfiakat és nőket egyaránt megélt és elbájl, gondolataikat befolyásolja, kívánságukat ellenőri és őnt a helyzet urává teszi?
Az élet telve van kecsesítő eshetőségekkel azok számára, akik a magnetikus befolyás mestereivé válnak, azok részére, akik magnetikus erejüket kifejlesztik.

Saját otthonában megtanulhatja a módját annak, hogy miképpen gyógyíthat betegségeit és rútt meg azokat minden gyógyszer mellőzésevel, miképpen nyelheti meg mások szeretetét és barátságát, hogyan szaporíthatja jövedelmét, csillapíthatja dühét, szíveti el gondjait, élehető emlékező tehetségét, miképpen szabadulhat meg családi zavartól és hogyan kérs oly csodálatos akaratot kifejezni, melynek segítségével elmozdíthat mindenféle akadályt siteriz vezető pályáján.

Módjában lesz másokat villámszerű gyorsasággal hipnotizálni és képes lesz a nap bármely szakában elaludni vagy másokat elaludni, fájdalmat és szenvedést elűzni. Díj- és bírtmentes könyvünk alaposan megmagyarázza, hogy miképpen tehet szert ezen titokzatos hatalomra és miképpen használhatja azt saját előnyére. Papok, orvosok, ügyészek, kereskedők és az előkelő társaság nőtagjai csak díszröleg nyilatkoznak felőle. Mindentinek hasznos és nem kerül semmibe. Intézetünket hirdetőnk, küldjék e művet bárkinek díj- és bírtmentesen.

Mintán a mű magyar, francia, német, angol és spanyol nyelven van közzételve, bármelyik e nyelvek közül kapható.
Tessék fiz. filléres levelezőlapját vagy huszonötfilléres levelét azonnal czimezni:

NEW YORK INSTITUTE OF SCIENCE,
Dept. 114. L. Rochester, N.Y., U.S.A.

Hölgyek, urak,

kiknek bármely okból arczukon, kezükön vagy testükön

pattanások, csunya foltok, kiütések

vannak és kipróbálták eredménytelenül a világ összes kenőcseit, szappanjait, szepítőszereit és bármilyen más ezimen létező bőrápoló czikkeit: azoknak a legmelegebb figyelmébe ajánljuk a valódi

Erényi Ichtio-Salicilt.

Nem létezik olyan foltos, olyan pattanásos nő vagy férfi, kinek nyolcz nap alatt el nem multak volna az összes fent leirt arczot és kezeket torzító bőrhíbai és bőrbajai. A kezelés egyszerű, mert csak este lefekvés előtt használandó.

Pattanásnál, kiütésnél,

felülmulja a világon létező összes gyógyszereket. Egy doboz teljesen elegendő. Az eredeti Erényi-Ichtio-Salicilt 3 koronás dobozokban kapható:

Erényi Béla

Diana gyógyszerháza
Budapest, Károly-körut 5.

Postai rendelések utánvét mellett aznap szállíthatnak. Több mint egy millió köszönőlevél érkezett a világ minden részéből.

VASÁRNAPI UJSÁG

43. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 22.

A legjobb és legbiztonságosabb
hajfestőszer
A Czerny-féle Tanningene
Értékig elart, soha nem fog. Ár 5 korona.
Lévelem: Wien, XVIII. Karl Ludwigstr. 4.
Rakár 1, Maximilianstrasse 9.

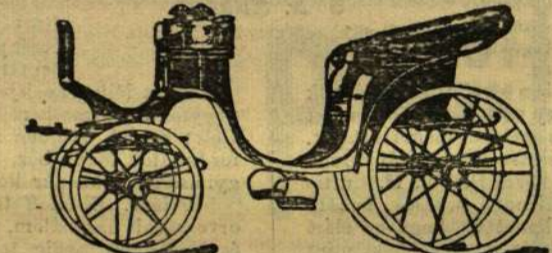
==== Szépsége ====
sokkal tovább tart, ha állandóan
Czerny-féle keleti Rozmarijot használ. Az ára 2 kor.
A hozzávaló Balsamszappan 60 fillér.

A Czerny-féle Osan
a legjobb a fogaknak és a szájnak.
Osan-szájvíz 1 korona 80 fillér, Osan-fogpor 90 fillér. — Fszható
gyógyszertárakban, drogeriákban és illatszerárakban.

SZŐLŐ-OLTVÁNYOK

szőlőesszenci és Gleditschia 1610 kecses-
nek alkalmas) esmeték természetére legmele-
gebben ajánljuk a legjobb hírnévnek örvendő
Szűcs Sándor Fia
szőlőesszenci Bimardósszegen.
Ha a saját érdekét tartja szem előtt, egy ne
vegen addig oltványt vagy vesszét, míg a fenti
csig képes nagy éjszajgyóvót nem kérte ingyen
és bérnente. Ezen árjegyzék minden szőlő-
birtokost érdekel, hasznos tartalmát fogva.
Dicső ár és pontos kiszolgálás. Számos
elismerő levél. A tisztelt érdeklődők a telep
megtekintésére szívesen látatnak.

KOCSIÁRUCSARNOK

A monarchia legnagyobb kocsiárúháza. * Árjegyzék ingyen.

ROZSNYAY PEPSIN BORA.

Kellemes ízű, kiváló jó hatású szer
étvágytalanság, ren-
detlen emésztés és
gyomorgyengeség ellen.

Étkezés közben véve, megóv
a gyomorgerheléstől.
Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.

Kapható:
minden gyógyszerárban
valamint
Rozsnyay Mátyás
ARAD, Szabadság-tér.

Homok, kavics,

bányahulladék stb. legelőnyösebben
lesz értékesítve,
ha cementtel keverjük és falazótég-
lákat, ártómböket, tetőcserepeket,
járdalapokat, csöveket stb. készí-
tünk belőle:
Dr. GASPARY-féle
gépeken és
formákon.

Dr. GASPARY & Co. gépgyára, MARKRANSTÁDT
228. sz. bro-
súra ingyen. Kérjük gyár-
unkat meglátogatni

Az önműködő Frommer-pisztoly

a szakértők zsebpisztolya!
Kilenczlövetű.
7-65 mm. kaliberű.

A FROMMER PISZTOLY-t

a legmagasabb körök hordják és az a m. kir.
határrendőrség, az államrendőrség, az erdés-
zet, a posta- és távirádszolgálat, valamint
számos városi rendőrség rendszeresített szolgál-
tati fegyvere.

Az egyedüli pisztoly a világon, a mely-
nek csőve lövés közben épp olyan erősen és meg-
bizhatóan van elzárva, mint a legújabb katona-
puskáké, tehát a lövőnek

a legnagyobb biztonságot

és a legkínóbb lövés eredményt nyújtja
és e mellett kényelmesen zsebben hordható. Negy-
szeres biztosítója van legelőnyösebb kivitelben.
Félkézzel kényelmesen felhuzható és bármikor le-
ereszthető kakasa.

Minden részében teljesen kicserélhetően
gépmunkával készíti a

FEGYVER- ÉS GÉPGYÁR R.T.

BUDAPESTEN.
Kapható a bel- és külföld minden jobb
fegyverkereskedésében. Különböző nyelvű
leírás díjmentesen rendelkezésre áll.

Liszt Ferencz

Munkácsy festménye.

EGY KÉP TÖRTÉNETE.

Liszt Ferenc és Wittgenstein hercegné.

Írta Hampelné Pulszky Polyxena.

A 70-es évek derekán atyámmal Szentkeresztre rándultunk, hogy Ipolyi püspököt kies nyári rezidenciájában felkeressük. Akkoriban a tudós besztercebányai püspökné volt a legszebb kertje, a legjobb sárgadinnyeje, a legízletesebb ananásza, a melynél edesebbet még Dél-Amerika sem terem, a legérdekesebb könyvtára, régiséggyűjteménye és képtára. Azóta sok esztendő zajlott le, minden megváltozott, a régiek eltűntek, új generáció nőtt fel. Besztercebányán új püspök uralkodik, a kert az újkor kívánalmainak megfelelően még szebbé, még kisebbé alakult át. A műgyűjtemény Nagyváradon van a múzeumban, a képeket a szű eszi, a mely a régi gobelinek és nagyértékű szőnyegek hízik és Ipolyi Arnold el-évülhetetlen érdemei lassan feledésbe merültek.

Mindaz eszembe jutott, mikor a minapában Turóczból jövet a vasuti kocsai ablakából Szentkereszt kastélyát és kertjét pillantottam meg és eszembe jutott az a birtokomban levő kép, a mely Ipolyi Arnold, Liszt Ferenc és Wittgenstein hercegné emléket ösztöfűzi. Ennek a képnél melyet lapunk a számának 856. oldalán mutatunk be, történetét kívánom itt elmondani, mert ez is bizonyosságot tesz a tudós püspök bölcsességéről és művészetpártolásáról.

Vasoránál ültünk Szentkereszten a már említett látogatás alkalmával. Elénk ment a társalgás művésztől, tudományról, politikáról s az elmúlt tél társadalmi életéről.

— Beh kár, hogy nem voltál Pulszkyéknál — így szólt az asztaltársaság egy tagja Ipolyihoz, — azon a szombat estén, mikor Jókai vasóra után felolvasta a «Holt költő szerelme» című balladáját, s felszólította Lisztet, írjon hozzá zenét. Az «Öreg» egyet gondolt, szivarjának végét harapálta, felhajtotta az előtte álló pohár tokaji bort és «jó, meg lesz jövő szombat» másra terelte a szót.

A fiatalság a asztal végén összenézett. — Majd megtréfáljuk az öreg urakat — összeesküvést szöttek, megkérték Dux Adolfot, írjon paródiát Jókai versére. Morgenstern, egy fiatal ügyvéd és kitűnő zenetehetség komponálja meg hozzá a zenét s adják elő e melodramát még mielőtt Jókai és Liszt megkezdhetnék előadásukat.

Úgy is lett. A reá következő szombaton Dux és Morgenstern pontosan helyükön voltak. Jón Jókai, kezében tartja kéziratát. Kis vártatva belép a Mester, ő is hozzá kottalappal. Ekkor rázendíti Morgenstern a praeludiumot és Dux elkezd paródiáját szavalni. Jókai meg van döbbenve, nem tessék neki a tréfa, megszenteltelintést lát benne. Liszt ellenben leül és mulat rajta. Mikor az urak végeztek, ő kezdi a tapsot. De azután felkel, odamegy a zongorához, Jókait kéri, végre megkezdik az előadást. Jókai szaval, Liszt pedig oly tündöklő virtuozitással és mély érzéssel kíséri zongorán a költő szavait, hogy a jelenlevők rengő taps és eljénzésben törnek ki. A vége persze az volt, hogy a Mestert rábírtuk még egy ráadásra. Beethoven cis-moll szonátáját játszotta el, de azután leült a neki kijáró whist seruekhöz, mely korántsem volt komoly, sőt inkább a játékosok tréfas megjegyzései által igen mulatságossá vált. A Mester meg volt elégedve, mert ő nyert akkor este.

Így beszélgettünk, de végre is későre járt az idő, kiki szobájába vonult. Midőn a nekem szánt vendégszobába léptem, egy festmény ragadta meg figyelmemet, mely az ajtóval szemben a falon függött. Szűz Mária kép, az ötvenes évek modorában festve. A kép nem annyira műbecse miatt, mint tárgyánál fogva érdekelt.

A közepén Szűz Mária trónol, ölében tartva a kis Jézuskát, a ki jobb kezét áldásra emeli, balról női szent áll, kinek lábainál barátságos hába öltözött férfi térdepel, jobbról hercegi koronával fején, balkezeben könyvet tartva áll egy fehérbe öltözött violaszín palástos fiatal nő. Szemeinek részvett tekintetével jószágon nézi a trón tulsó oldalán álló csoportot. A még csak félig megfestett, térdelő férfi voná-

saiban Liszt Ferenc képmását véltem felismerni, de sehogysam tudtam a kép jelentőségét megmagyarázni, alig vártam a reggelt, hogy szeretetreméltó házigazdánkat megkérdezhessem, mit jelent a kép és hogy kerül ide.

Ipolyi püspök megerősítette, hogy ez valóban Liszt arcképe akar lenni s beszédjét következőképp folytatta.

— Hetvenben a zsinat alkalmából Rómában jártam, s mint rendszeren, Szoldatics, az egyetlen magyar praeraffaelita festő műtermébe is ellátogattam. Sok mindenféle kép állott szerte-szét az állványokon. Nézegettem ezt is azt is, midőn egy sarokban arcezal a falnak fordítva még egy vásznat pillantok meg. Ezt is megnéztem. «Hisz ez Liszt arcképe, de mily furcsa környezetben. Mit jelent ez?»

— Tessék megvenni — szóló Szoldatics — olesón adom. Nyakamon maradt oltárkép, mely nem tetszett a megrendelőnek, azért be sem fejeztem, azután igazán magyar vonatkozású festmény, legjobb helye volna otthon. A kép a két donátort ábrázolja. A jobbra álló hercegi koronát viselő nő alak Wittgensteinné ábrázolja, balra térdepel Liszt ferenczrendi csuhában, Sancta Clara mintegy védőszent áll felette, balkarját Szűz Mária trónjára támasztva. Esekelve tekint a kis Jézuskára, a ki a szent nő védenését megálja.

— Megvettem, hazahoztam a képet és most felajánlom Önnek, tudom mily igaz tisztelet és barátság fűzi a Mesterhez, híven fogja a festményt megőrizni. Most nem sokat ér, de majdan megjön az idő, mikor ereklyeként fogják megbecsülni.

A tudós püspök szava bevált. Szoldatics képe az egyetlen, a melyen a két kiváló egyéniség hasonmását mintegy idealizálva együtt látjuk, Wittgenstein hercegné, a kép megrendelője képtelien is ki akarta fejezni, hogy lelki közösség fűzi Lisztéhez. Könyvet tart kezében, jelképezve, hogy komoly munkával foglalkozik, a Mester pedig tehetségét az egyháznak ajánlja fel. Úgy látszik, hogy a kép a hatvanas évek elején készült, midőn a sok huzavonát megúván, a hercegné és Liszt elhatározták, hogy nem kelnek egybe, utóbbi felvette a kisebb papi rendeket, Wittgenstein pedig Rómában letelepedvén, belemélyedt bölcsészeti és hittudományi munkáiba, minek azután számtalan vaskos kötet volt az eredménye. Csodálatos volt a viszony e két lény között. Kezdetben felületes udvarlás és szerelmeskedés, a melyet Liszt műló kalandnak tekintett, később, midőn a hercegné 1848-ban családját, férjét, vagyonának nagy részét otthagya a Mesternek írt, utazék elébe az orosz határra, mert vele kívánja ezentúl megosztani életét, Liszt erről a lépésről mindenképp le akarta beszélni, de midőn látta, hogy a hercegné el van szánva, hogy nyomorúságban és jöletben vele együtt éljen, belényugodott sorsába, és mindenképpen nemesen és lovasiagan eslekedett vele szemben, még akkor is, midőn Weimarban miatta a legnagyobb kellemetlenségeknek volt kitéve. Theodor von Bernhadi érdekes naplójában mesél erről az időszakról.* Bár nem szereti Lisztet, mégis sajnálja, hogy ily kellemetlen körülmények között kénytelen élni és bámulja tapintatosságát.

Wittgenstein hercegnét következőképpen írja le: 1851 október 22. Látogatába megyek hozzá, hogy feleletet vigyek feleségemhez intézett levelére. Kis, fekete, csunya, beteges, nagyon eszes és ügyes, kissé szidós jellegű lengyel nőt találok. — Nagy előzékenységgel fogad — a háztáján «lengyel gazdálkodás». A terem egyik sarkában rendetlenül hevernek egymásra hányva könyvek, kották és irományok. Nyíltan beszél helyzetéről. «Douleurux provisoir» a fájdalmas ideiglenességről. Egy ideig nagy szorultságban éltek, most már jobban megdolgok. «Nous étions réduits aux dix doigts de Liszt». Liszt tíz ujjára voltunk utalva stb.

Ez ugyan nem egészen állott, mert a hercegnének kétmillió vagyona volt még akkor is, de a szegény Mesternek semmiképp sem lehetett kellemes, hogy Wittgensteinné így beszélt helyzetükről a világ előtt. Bernhadi

* Aus dem Leben Theodor von Bernhadi's. Leipzig. Verlag von S. Hirzel 1893.

egy későbbi feljegyzéséből látjuk, mily okosan viselte magát. «A weimari nagyhercegnél, (november 10. 1851) zenésztély van. Liszt a karmesteri tisztelet tölti be. Csodálatos tapintatát, teljesen a művészekhez szegődik, a kik a közökben az úgynevezett Wieland szobában tartózkodnak. Csak akkor megyen a porosz herceggasszony elébe, ha hívják. Egyszer csak karmester. A legesekélyebb igényt sem támaszt társadalmi megkülönböztetésre. Liszt Ferencz hegedű és gordonka kísérettel egy triót játszik, elragadó szépen, valami túlvilági van játékában, igazán nem tudom másképp jellemezni. Ő, az a valóban csunya ember, szép, ha a zongoránál ül. Areza csodálatosan megélénkül».

Még egy érdekes adatot találunk Bernhadi naplójában. Elmeséli ugyanis, hogy a weimari nagyherceg kezdeményezése folytán és Wittgensteinné kívánságára, a ki azt tartotta, hogy ezáltal Liszt Weimarban még inkább érvényesülhet a Mester egy folyóiratot kívánt megindítani, a mely csak eszményi kérdésekkel, művészzel, irodalommal foglalkozzék. Politika tökéletesen ki lett volna zárva. «Ez a békés folyóirat politikailag is fontos lehet — ezt meséli Liszt a nagyhercegnék — olyan arkadiai fényvel venné körül Weimart, hogy az emberek még a világot renető forradalmi viharok közepette is azt fogják mondani, hagyjuk ezt a muzsáknak szentelt földet békében.»

Mindazok az apró kellemetlenségek, a melyek Liszt és Wittgensteiné közös életét néha majdnem tűrhetelenné tették, az élet nagy harcában elveszték és a hercegné Lisztel később is, mikor útjaik széjjel váltak, az utóbbi végleg Rómában telepedett meg, a Mester pedig Rómában, Weimarban, vagy Budapesten, mint a Zeneakadémia igazgatója töltötte idejét, mindig a legszorosabb összeköttetésben élt vele, mindennap írt neki, érdeklődött a Mester mindennemű munkássága iránt, tudni kíván a személyekről, a kikkel Liszt társalgott, élete legkisebb mozzanatairól tudomást szerzett és legjobban szerette volna, ha a Mester az ő példáját követve lemond az élet örömeiről, hogy teljesen az egyházi zene és katolikus hit kultuszának éljen. Mikor azután meggyőződött róla, hogy ez nem lehetséges és a Mester nyugtalan természetének még ő sem tud gátat vetni, mégis élete végéig igaz, odaadó barátnaként bizonyult, a ki büszkén vallotta, hogy örömmel és igaz meggyőződéssel áldozott fel mindent, a mi nő előtt szent és becses, csak azért, hogy a nagy Mester testi és lelki épsége felett örökdhessék élete végéig.

Képünk a két jóbarátot még fiataláguk teljességében mutatja. Bár, mikor a kép az ötvenes évek végén készült, a Mester már 50-ik éve felé járt, a hercegné pedig 40-en túl volt, a festő úgy látszik készkarva fiatalította az alakokat, hogy a képet ideálisabbá alkossa, Wittgenstein hercegné realiztikusabban szerette volna felfogni Liszt és saját arcképét, hívebben és ezért nem fogadta el a festményt, mely azután szerencsés véletlen folytán Ipolyi Arnold püspök birtokába került. Szoldatics festményen ragyogó ifjúságban áll előttünk e két lény, a kiknek híre örökké együtt fogják emlegetni.

LISZT FERENCZ SZÜLŐHÁZA DOBORJÁBAN.

PRÓBAÉVEK.

Részlet gróf Zichy Géza legközelebb megjelenő emlékirataiból.

1870-ben az őszi napokat édes jó anyámmal nagy szomorúságban töltöttük Seregélyesen. Tél elején Pestre utaztam Gogelával s lakást béreltem. Célom az volt, hogy a kultuszminiszteriumban keresek alkalmazást, s báró Eötvös József, az akkori miniszter a következő levélben karolta fel szándékomat:

«Tisztelt gróf! Miután semmi sem fekszik inkább az ország érdekében, mint az, hogy a hivatalok olyanok által töltsenek be, kik e téren csak hazafüti kötelességük betöltését és nemes ambícióknak terét keresik, örömmel fogadom el az ajánlatot, melyet hozzám intézett becses sorokban velem közölni szives volt. Szeptember 15-től Pesten leszek és bármikor jelentkezik a gróf a miniszteriumban, örömmel fog fogadtatni.

Kitűnő tisztelettel aláztos szolgálja
Báró Eötvös József.»

Ezt a levelet már az ősz folyamán vettem, s alighogy meglepedtem a fővárosban, azonnal személyesen érintkezésbe léptem báró Eötvössel, ki a legmesszebbmenő szeretetreméltósággal foglalkozott velem, s én beléptem a miniszteriumba.

A hivatalban nagy volt a felzúdulás, külön szobát kaptam, Gogela naponta velem jött az irodába, még pedig bérkocsin. Egy tiszteletbeli fogalmazó gyákokornok! Hallatlan! Valóságos szenzáció számba ment, ha felvontunk; az alantasabb alkalmazottak az ablaknál lesték jöttünket. Azonban a felzúdulás nem tartott soká. Báró Eötvös József meghalt s én elhagytam a szolgálatot.

Erre az időre esik ismerkedésem Volkman Róberttel. Midőn Pozsonyól elmentem, Mayerberger figyelmeztetett, hogy ne mulasszam el Volkmanról elméleti zeneórákat venni, s egyszermind elmondta, hogy az öreg művész nehezen hozzáférhető ember, s így mindenre el voltam készülve.

Midőn a harmadik emeleten levő lakásához feljutottam, egy öreg embert láttam a folyosón nyitott ajtó előtt állani; durva kötött mellényt viselt s kezében seprőt tartott. «Hol lakik Volkman úr?» kérdeztem. Az öreg ember balkezebe vette a seprőt s jobbának hüvelykujjával saját magára mutatott. Egy pillanatig megzavarodtam, de csakhamar összeszedtem magamat s lehajolva a személtárhoz, kezembe vettem. «Nevem Zichy Géza», szóltam, «talán segíthetek Önnek a tisztogatásnál?» Volkman barna prêmes sapkáját a jobbfülére tolt s bámulva nézett rá, de nem ellenkezett. Mikor minden rendben volt, azt kérdeztem, hogy hajlandó-e engem tanítani? «Nem adok zongoraórákat!» felelte szárazon. «Nem óhajtok zongoraórákat venni, kérem tanítson Ön zeneelméletre». Volkman gúnyosan mosolygott: «Mire való egy grófocsának zeneelmélet?»

Beláttam, hogy az öreg úrral tárgyalni nagyon nehéz, de ennek dacára nem tárgyaltam, végre két órai vitaközlés után a következőkben állapodtunk meg: «Nem bánom, ha néha, nagyon ritkán, eljön», mondta a makacs öreg, «ha nem lesz okosabb tennivalóm, tanítani fogom Önt. Háromszor kopogjon az ajtóm s ha azonnal fel nem nyitom, menjen Isten hírelvé haza s gyűjtsen egy szivarra, ekkor tudhatja, hogy nincs kedvem Önnel foglalkozni!»

«Beleegyezem» mondtam s elhagytam a csodálatos embert.

Három napon egymásután kopogtam az ajtán a megbeszélte módon, de ő nem jelentkezett, a negyedik napon elvesztettem türelmemet s meghúztam a csengőt. Tudtam, ha a figyelő lyukon kinéz s felismer, nem bocsájt be, ezért rögtön leguggoltam az ajtó előtt. Volkman csakugyan kikémlelt az ajtón s nem látván senkit, mormogva felnyitotta. Midőn engem a komikus helyzetben megpillantott, mosolygott s megengedte, hogy

LISZT FERENCZ ÉS GRÓF ZICHY GÉZA 1881-BEN.

belépjek. Ekkor jól szemügyre vettem a csodálatos embert; szürke házi kabátjában, fején prêmes sikkával, lábán nemez papucsokkal, első pillanatra közönséges embernek látszott; sűrű szürke bajuszával, erős nyaka s zömök alakjával inkább nyugalmazott katonának, mint művészeknek véltem volna, de a ki ábrándos, mely szemébe nézett, meglátta azokat az oltárokat, melyeken a művészet ideáljainak szent tüze ég.

Igen rossz zongoráján játszottam néhány darabot, elmélyedve figyelt játékomra. «Tanulni, tanulni!» mondá: «Ha türelemmel és szorgalommal bír, lehet Önből valami. Megkísértem Önnek a legzükségesebb utasításokat megadni, hogy aztán képes legyen a még szükségeseket önállóan elsajátítani, de attól félek, hogy nem lesz türelme.»

Volkman sokat fáradozott velem; szófukar ember lévén, csupán feladványokra szorítkozott melyeket aztán kijavított. Én rajongó ragaszkodással és barátsággal viseltem iránta s mód fölött bántott zárkózott magaviselete. Mikor egy ízben e miatt panaszkodtam, így szólt: «Az én koromban az ember már nehezen köt új barátságot. Ön nekem igen rokonszenves s egyelőre ez elég.»

Később meggyőződtem arról, hogy az ő «rokonszenve» túlszárnyalja a barátságot; megható gyöngédséget táplált irántam és családom iránt mindég.

Volkman anyagi viszonyai akkortájt igen szűkösek, mondhatnám szegényesek voltak. Mindent megkísértettem, hogy sorsán javítsak. Akkoriban beszéltek a zeneakadémia megalapításáról, melynek elnökéül Liszt Ferenczet jelölték. En már jóelőre azon fáradoztam, hogy Volkman ott tanári állást szerezze.

Zenei tanulmányaimon kívül irodalommal is foglalkoztam, «Phrenológ» című vigjátékot írtam, melyet «Justus» álnév alatt nyújtottam be a Nemzeti Színházhoz. A darabot sikeresen előadták s zajosan hívták a szerzőt; nagy volt a meglepetés, midőn a színpadon megjelentem.

Volkman legnagyobb mulatságára operakritikákat írtam az «Esti lapokba»-ba. «Ön édes keveset tud s ez elég ahhoz, hogy zenekritikus lehessen», mondá az öregúr gúnyosan.

A nagyvilágba keveset jártam, a Casinóban nem találtam semmi szerkesztést, a társaság forgatagában a pompás ünnepeken nem telt örömm. A Karátsonyi grófi ház volt a

legkeresettebb abban az időben. A koronázás alkalmával fejedelmi pompát fejtett ki s ünnepélyein a vendégek ezrei lakmároztak. Egy ízben én is részt vettem egy ilyen ünnepeken, de annyira unatkoztam, hogy többé nem jelentem meg s erre nevetem törölték a meghívandók névsorából. Ki gondolt volna arra, hogy alig egy évvel később a Karátsonyi-ház egyik kedves leányát fogom oltárhoz vezetni?

Hegyes vidéken születtem és nevelkedtem, ezért sehogysam bírtam megszokni az alföld mecsarálzás levőgőjét. Abban az időben a föld legjava az év egy részében víz alatt volt; a vadludak, kacskák, kőcsagok s mindenféle vízimadarak ezrei lepték el a nádasat, az ivóvíz sűrű és zavaros volt; s csak nehezen lehetett ihatóvá tenni. Ma már a csatornázás az egész talajt átalakította, az egészségi viszonyok gyökeresen megváltoztak, s az artézi kutak a legjobb ivóvizet szolgáltatják.

Végre is megsokaltam a kinin fogyasztást s egész háztartásommal Pozsonyba utaztam. Midőn megpillantottam az öreg várkastély tornyait, máris jobban éreztem magamat A «szőlőház»-hoz címzett hotelbe szálltunk, hol egykor mint diák annyi vig, boldog napot töltöttem, s dr. Buben egykori házigazdám kezelése alá vettem.

Mayerberget viszontlátam, találkozásunk szomorú és sörnélküli volt, a száraz alapmódszer nekem sehogysam ízllett. Így mult el a tél, s tavasszal megerősödve tértem vissza Pestre. «Zách Klára» című balladámat Volkman utasítása szerint átdolgoztam s a Tudományos Akadémia terében si-kerrel előadták. Előadás után Liszt Ferenc hozzám jött, s néhány szeretetreméltó szót mondva felszólított, hogy látogassam meg. «Őt alaposabban megbeszélhetjük a ballada dögát», mondta a nagy ember. Ezelőtt sohasem voltam nála, Volkman nem rokonszenvezett az ő iránnyával, sem személyével; ez utóbbi igen nagyvilágiasnak találta. Én mezeremet mindenek fölött nagyrabecsültem, s azért kerültem eddig Liszt társaságát, azonban a szeretetreméltó meghívásnak engednem kellett.

Meglátogattam, Liszt zongorához ült s eljátszotta balladámot. Oh hogyan játszotta ő azt! Az egyhangúbb helyeket azonnal megváltoztatta, transponálta, a főtémumot kibővítette, s feldiszipette futamok aranyesével, s közben így beszélt: «Tudom, hogy Ön ezt így gondolta! Meg akartam eszkölni a kezét, de ő megölelt s azt mondá: «Majd közeledni fogunk egymáshoz, s mestere meg fogja nekem bocsánati, ha foglalkozni fogok Önnel!» Midőn a nagy embertől távoztam, szédültem, s egy új világ tárult fel szemem előtt.

Mindamellet ezen találkozás után hónapokig nem kereshettem fel; váltólázam minduntalan elővett, gyomorhurutom megkeserítette napjaimat. Újra hegyes vidékre vágyakoztam, meggyógyulni, megerősödni óhajtottam. Rövid gondolkodás után Szomolányra esett választásom, abban a kis házban óhajtottam lakni, hol gyermekkoromban a nyári hónapokat töltöttem. Ezért felhoztam lovaimat Pozsonyba s Gogelával Szomolányba utaztam.

Borus, esős idő volt, midőn a kedves kis Kárpátok lábaihoz érkezünk, mégis egész lelkemből élveztem ezt az utazást. Miután a házat rende hoztuk, megjött angyali jó feleségem kis leányával s mi ott valóságos idillikus életet éltünk.

SAYN-WITTGENSTEIN HERCEGNÉ.

SZOLDATICS FERENCZ MADONNÁJA.

A baloldali férfialak Liszt Ferencet, a jobboldali női alak Wittgenstein hercegnét ábrázolja.

A LISZT FERENCZ EMLÉKIÁLLÍTÁS A MAGYAR NEMZETI MÚZEUMBAN.

Nemzeti művelődésünk eredményeinek s emlékeinek megőrzője, a Nemzeti Múzeum elhatározta, hogy a mostani Liszt-émlékünnep...

Múzeumnak adják át, hol azok a legbiztosabban maradnak fenn hirdetni Liszt dicsőségét, addig míg magyar ember — tehát élet — e földön van.

A baloldali terem rendkívül kedves arcképek gazdag sorát mutatja, melyek Lisztet zsenge ifjú korától élte utolsó évéig ábrázolja.

tusrajzzal és két tollrajzzal s néhány pompás könyomattal van képviselve, közöttük a rendkívül kedves Leprince-féle, mely Lisztet a gyermekifjút ábrázolja zongora mellett.

Öt tárlóban vannak kiállítva Lisztnek sa-

Kriehuber. Berlioz. Czerni. Liszt. Ernst.

MATINÉE LISZTINÉL — Kriehuber rajza.

LISZT A ZONGORA MELLETT.

Egykorú francia karrikatura.

LISZT FERENCZ ÖTVEN ÉVES MŰVÉSZI JUBILEUMAKOR KIADOTT EMLÉKLAP.

1. Karátsonyi grófné, 2. Gróf Károlyi Istvánné, 3. Karátsonyi grófné, 4. Karátsonyi grófné, 5. Trefort miniszter lánya, 6. Liszt, 7. Dunkl N. János, 8. Bösendorfer L. zongorakészítő, 9. Reményi Ede, 10. Gróf Széchenyi Imre, 11. Eber Nándor, 12. Mihalovics Odón, 13. Teleki grófné, 14. Batthyány grófné, 16. Mailáth grófné, 16. Széchenyi grófné, 17. Andrássy grófné, 18. Kendeffyné, 19. Dunkl József, 20. Mailáth grófné, 21. Auguste Antal báró, 22. Rudolf trónörökös, 23. Haynald kalocsai érsek, 24. I. Ferencz József, 25. Gróf Teleki, 26. Gizella főhercegné, 27. Gróf Andrássy Aladár, 28. Klottild főhercegné, 29. Gróf Mailáth György, 30. József főherceg, 31. Trefort miniszter, 32. Gróf Apponyi Albert, 33. Gróf Karátsonyi.

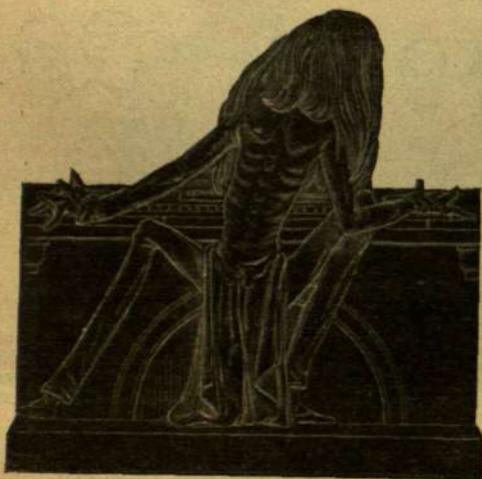
LISZT FERENCZ HANGVERSENYE A BUDAPESTI VIGADÓ KIS TERMÉBEN 1872 MÁRCZIUS 18-ÁN. — Bösendorfer Lajos udvari zongorakészítő tulajdonában levő festmény.

játkező levelei. Közöttük a legelső, egyszersmind legkorábbi levele 1847 január 14-ikén kelt Jassyban s Seidlitz báróhoz szól. Magyarországi élményeiről beszámolóval egyuttal kinyilatkoztatja — magát egy hajóhoz hasonlítva előzőleg — hogy: *sarkcsillaga az legyen, hogy majdan Magyarország büszkén mutathasson ő red.* Érdekes változatosságban látunk vagy 40 levelet, melyek között egy sincs, mely külön, határozott cél nélkül volna kiállítva. Emitt egy csoport, mely mutatja kezeirásának időről-időre való változását, amott egy levél melynek utóiratában hangsúlyozza, hogy ő politikától teljesen távol van, nem ért hozzá, nem foglalkozik vele. Ismét érdekes kijelentések Erkel Hunyadjára vonatkozólag. Az egyik levél hátlapján Sayn-Wittgenstein hercegné írása, ki sok évvel később, Liszt egészségét egy téli utazás veszélyeitől féltve, hosszabb táviratot küld Ábrányi Kornélnek, a Zeneakadémia akkori titkárnak, melyben ez út ellen tiltakozik s *hazafigyelemmel* minősíti azt. Vannak egy tárlóban levelek Lisztől. Többek régi újságokkal, folyóiratokkal találkoztunk (1820-tól kezdve), majd műsorokat látunk — közöttük a nemzeti zenede alapjára 1840 január 11-én tartott hangversenyt is. Majd Lisztrel foglalkozó egyéb nyomtatványokat haladlag. E tárló vendégfalán négy francia gúnyrajz. Majd néhány Lisztrel és Lisztől írott könyvet kapunk mutatón a igazán óriási Liszt-irodalomból. Végül személyesnek első nyomatából látunk egy sorozatot.

A jobboldali terem Liszt hangversenyzíratainak s emlékeinek van szánva. Mihelyt belépünk, szemünkbe ötlök egy remek arckép. A méltán neves Lehman-féle portraintak — mely a commune idején Párisban elpusztult — Madarász Viktorunk által 1865-ben készített mesteri másolata. Közben szerényen húzódik meg az az igénytelen külsejű zongora, melyen Liszt gyermekkorában tanult. A kéziratok közül felemlítendő a Faust-symphonia partitúrája, a Rákóczi-induló többféle feldolgozásban, s a «Via crucis» (a 14 stáció) magánénekre, énekkarra, orgonára írt szerzemény, mely nyomtatásban eddig még nem jelent meg, (esupán még egy példány ismeretes belőle s ez a weimari múzeumban van.)

Az emléktárgyakból különösen nevezetes az a díszkard, mit 1840 január 4-ikén Pestmegye legelőkelőbbjeiből hatan, gróf Festetics Leóval élükön nyújtották át Lisztnek. Felette van az a sétatábla, a mit a pápától kapott, egy ezüst hangversenytartó-állvány, melyet 1858-ban kapott, az akkori Pest és Bécs társaságának legelőkelőbbjeitől. Az egyik kisebbik szekrényben arany- és ezüstkoszorúk, poharak között ott van a zongorából legesodásabb hangokat kiparancsoló kéz márványbafaragva, s a mit legelőször kellett volna mondanom, egy néhány százból álló kis koszorú Liszt hajából, a mit utolsó elutazása előtt adott — ennek könyörgésére — Ábrányi Kornélnek. Külön kis, minden oldalról üveges szekrényekben áll a terem közepén egy ezüstkoszorú, a mit a hollandusoktól kapott Liszt a Szent Erzsébet legendájának előadása után s egy aranyból való drágakövekkel kirakott ütempálcza, a melyet Sayn-Wittgenstein hercegné ajándékozott neki.

Végül vessünk még egy pillantást a kandalló fölé, a hol a legnagyobb magyar zenésznek a legnagyobb magyar festő kortársai által festett kitűnő arcképe van, melyet lapunk e számának első oldalán közlünk. — *d'Koz Kálmán.*

LISZT FERENCZ GYERMEK-KORÁBÓL.

Liszt Ferencz atya testestül-lekestül magyar ember volt, anyja osztrák származású nő, ennek ellenére azonban oly színmagyaros háztartást vezetett, hogy sok ősi magyar kuria úrasszonya bátran mintául vehette volna, — habár magyar szók csak nagyon is szükségszerűen esendült meg a házbán. Az apa szenvedélyes szeretettel foglalkozott a zenével. Kifejlett technikával zongorázott, hegedült és gondolkodott, — pihenő perceiben pedig a zene-művészet nagymestereinek életrajzát olvassatta. Liszt Ádám nem tartozott a jelentéktelen dilettánsok közé. Tartalmas, költői kedélyű egyéniség volt, csak épen az az isteni szikra hiányzott a lelkéből, mely szétpattantani tudja a közepesség bilincseit...

Ferencz fia tőle örökölte a zene szenvedélyes szeretetét, anyjától pedig a művészet iránti finom kedélyt, a mások iránt való szeretetet és főleg a vallásosságot. Ezek az értékes lelki tulajdonságok adták meg későbbben hatalmas egyéniségének varázsos vonzerejét, súlyát és állandó karakterisztikumát. Mindezek a jellemvonások már a lángelkű gyermekkedélyben is érezhetővé váltak s rohamosan öntudatos kifejezésre jutottak. Liszt Ferencz merészen törtető szellemi fejlődése mellett több éven át jelentékenyen háttérbe szorult fizikai gyarapodása. Gyenge, törékeny szervezettel gyermek volt, a mi sok aggodalmas pillanatot szerzett a gondosan őrködő szülőknél. Gyakran ismétlődő merevgörcsökben szenvedett s háromszendős korában, a mikor ez a baj elementáris erővel lépett föl, egy izben fakó arccal teljes mozdulatlanlag pihent gyermekágyán s már a világosra festett parányi deszkakoporsó is elkészült számára, mert mindenki azt hitte, hogy a ragyogó tekintetű gyermek utolsó órája elérkezett. A *dobojáni napló* szerint mintegy hat éves koráig betegeskedett, de ezután úgy szellemileg, mint testileg bámulatos gyorsasággal fejlődött, megizmosodott.

Liszt Ferencz zenei képességeinek első erőteljesebb megnyilatkozása mintegy hat éves korában vált pontosan észlelhetővé. Az apa egy alkalommal *Ries* egyik szonátáját játszotta. A zseniális lelkű gyermek ott ült az apa mellett s élénkítő tekintetével meglátszott, mint sugárzik át szívén-lelkén a zenedarab minden hanghulláma. A mikor véget ért a játék, szó nélkül kifutott a szobából a kertbe, néhány-szor eldallolta a *Ries-szonáda* alaptémáját s a mikor emlékeztéből restaurálta az egészet visszament, odaállott az apja elé s így szólott: «Édes apám, hallgassa meg, el tudom énekelni az egész *Ries-szonátát*, a mit az imént játszott...» Az apa örömmel és nagy esodálkozással hallgatta az alig hétéves gyermek első szereplését, a ki csaknem hibátlanul tudta énekelni a nehéz zenemű minden részletét. A fogékony lelkű gyermek szokatlan mohósággal szívta magába a zeneművészet minden áramlatát. Finom idegzetét élénk mozgásba hozta a zenei hangok harmóniája s gazdag érzésű szívének mélységeiben bensőséges kifejezésre jutott minden hang, mely a művészet berkeiből esendült föléje.

Liszt Ferencz egy-két esztendő alatt annyira fejlődött, hogy korával semmiképen össze nem egyeztethető művészi készsége az apában és baráti környezetében a nyilvánosság előtt való szereplés gondolatát érlelte meg. Mindössze nyolcz esztendő volt, a mikor *Sopronban* egy jótékonycélú hangverseny keretében először lépett a nyilvánosság dobogójára. *Ries* és *Hummel* koncertjeit s egy *szabad ábrándot* adott elő. A közönség megbűvölve állott a «zenei rejély» előtt, mondja a korabeli feljegyzés. Csodás temperamentummal, kiforrott mesterek virtuozitására emlékeztető bravurral s valami kifejezhetetlen könnyedséggel játszott s valami megművész, a ki már az első fellépésével a legmagasabb művészi szempontoknak helyes megértéséről tett tanúságot. A hangverseny műértő és előkelő közönsége a váratlan és szokatlan impressziók hatása alatt, — szemtanuk állítása szerint — könnyezett a lelkesedéstől. Megilletődéssel fogadta a gyermek-művész a nagyszerű és nem várt ünneplést az apával egyetemben s a krónikás szavai szerint: «kedves zavar és rózsás pir áll mind-

ketjük arcán». A jelenlévő *Esterházy* herceg megható szavakkal üdvözölte a csodagyermeket s elismerése jeléül *öven arannyal* eszattatott a peziny művészi kezébe. Ez volt Liszt Ferencz első kitüntetése, dicsőségének első *arany dokumentuma*. A varázsos hatású soproni hangverseny, habár szigorú művészi értelemben nem minősíthető zeneművészeti eseménynek, mégis magán viseli az élet mélyesége mélyeiből egy váratlanul felbukkanó művészi tehetség bemutatkozásának ünnepi bélyegét — az öröme s lelkesedésnek csodásan szép hangulatát.

Az örök szépért és művészetekért lelkesedő Esterházy hercegek pazar rezidenciájába kell mennünk ezután, hogy a zseniális gyermek egy nagyobb sikerének tanul lehessünk. A soproni debüt után néhány hónap múlva nagyszabású, de zárkórú hangversenyt rendeztek a hercegi udvarban, melynek sokágu koronás programján Liszt Ferencz neve az elsőrangú művészek élén ékeskedett. A pazar termekben nem a könnyűvérű tréfa és a léha szórakozások közönsége volt együtt. Mértő, lelkesedni tudó, művészi tehetségek elbirálásában jártas, otthonos közönség gyűlt egybe, hogy élvezze legyen a művészetek egén egy új csillag feltűnésének s annak a varázsos művészetnek, melynek híre már a legműveltebb körök érdeklődését is lázas mozgalomba hozta. Liszt Ferencznek második szereplése még fokozottabb sikerrel járt s habár jelentősége nem a nagy nyilvánosság tapsaból szövéődött, mégis hatalmas lendületet adott a fiatal művész korai hírnevének. A fényes ünnep keretében nagy megbecsülésben részesült a szürke szántartó családja. Sokan üdvözölték a boldog apát, de még többen dédelgették *Ferencz* fiát, kinek csodás művészete titokzatos erővel löpözött a szívekbe. Nagy sikerrel járt második szereplésének emlékeül értékes, pompás díszítést, *nemzeti díszruhát* kapott ajándékba, a művészetét rajongó hercegtől.

Mindez azonban csak a kezdő poéták szárnypróbálgatására, rigmusaiknak első mámoros sikerére emlékeztető szereplés volt Liszt Ferencz művészi pályafutásában. A szó valódi értelmében első komolyabb sikere, illetőleg művészi értelemben vett fellépése, *Pozsony*-hoz fűződik. *Pozsony*, Liszt Ferencz idejében politikai és társadalmi szempontból Magyarország centruma volt. Főuraink és nemességünk színe-java itt tartózkodott. Innen jutott el a magasabb társadalmi régiókba az, a ki származása, tehetsége, vagy politikai szereplése révén magasabb pozíciók elérésére vágyakozott. Liszt Ádám jól számított, a mikor arra határozta el magát, hogy fiát Pozsonyba viszi és az ország nagynevű emberei előtt mutatja be művészi képességeit. A pozsonyi szereplés magában véve annyit jelentett, mint legalább is fel Magyarország ismertnek lenni, sikert aratni. Az elhatározás valóra vált, Liszt Ferencz-pozsonyi hangversenye jelentős komoly sikerrel végződött. Ez volt tulajdonképpen a fiatal művész pályájának igazi kiinduló pontja. Ebben a fellépésében először már minden gyermekes vonás, habár mindössze csak kilenc esztendő volt. Komolyan vette művészetét a közönség és a kritikus egyaránt. Hangversenyének hatása oly nagy lelkesedést keltett, hogy a jelenlévő főurak közül nevezetesen: Szapáry, Amadé és Apponyi grófok hat évre szóló ösztöndíjat biztosítottak számára. A felsőbb kiképzés céljából felajánlották évi 600 tallérnyi összeg, szerényen bár, de a kor viszonyaihoz mérten mégis elegendő volt arra, hogy egy fiatal művésznövendék tovább haladhasson pályáján.

A pozsonyi hangverseny meglepő sikere örömet és biztató reményt öntött az apai szívébe. Liszt Ádám, habár nagynevű főúr alkalmazta, mégsem élt teljesen gondtalan anyagi helyzetben, de mindennek ellenére fiának felsőbb kiképzetésére érdekében minden előkészületet megtett, minden anyagi áldozatra készen állott. Lemondott állásáról, értékesítette ingóságait s fiával együtt a magasabb zenei élet metropolisába: *Bécsbe* költözött. Ily komoly elhatározás, a jövő idők sikerébe vetett biztos remény és főleg a művészeteszerete adták szilárd alapot a csodagyermek művészi fejlődésének. — *Csudáky Bertalan.*

A PÓK.

A dolgozószobám mennyezetéből Ereszkedik nagybugzón lefele. A hány csápjá — kalimpál, ver vele... S a lange pálya egyre nyúlki, épül.

Roppant ut ez parányi piczi póknak. El is fárád már fele vonalán. Megáll... Selyemnél foszlóbb fonalán, Teste, csápjai mozdulatlan lógnak.

(... Ki itt alatt a pályám szövöm, mint te. Csak fölfelé, de hisz ez egyre megy) Megtorpanok... a kezem megremeg, Tollam elejtem, öntudatlan szinte.

Nézem: hogy csüszsz ott ernyedetten, árván Kis pók, a roppant mélységek felett — S míg várom lezuhantó végzeted: Akár csak en bús végzetemet várnám...

Lampérth Géza.

ÉS NÉHA MÉGIS MINTHA FÁJNA.

Iromba, lomha, csonka gálya Úszik velem: az életem. (Elérünk-e az oceánba?)

Közöttünk napfény, esőök, élet — Én lent a gálya mélyén élek. Kis, szűk szobákban ödögök ott, Egyikben bánat, másikban könnyek, Ó, mert a esőök összetörnek, Megver a napfény, ől az öröm.

A bánatot, azt köszönöm. Száz úton jár keresztül rajtam, Hideg ajakkal veri ajkam, A melyen rég fehérre bágyadt A régi, tüzes lázadás. Elalatt bennem minden vágyat S ha néha mégis kémelem A gálya orrán: életem Hogy merre téved, hol vagyok? S kétségbejött egy sziklafok, Az örök part, a messzeség S kiáltanám: Ó, tenger, tenger! — Érzem a bánat lágy kezét, A mely elalatt minden vágyat Jóságos, édes gyötrellemel.

Aztán látom a szűk szobákat, S olyankor mihna mégis fájna, Hogy a végtelen nagy oceánba Nem érünk el tán sohasem.

Majthényi György.

SZÍNEK ÉS ÉVEK.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta Kaffka Margit.

Kisírt szemmel ültem a vacsoránál és anyám meg a férje néma idegenséggel, hallgatva ültek velem szemben egy ideig. A helyzetem már megtanított a riadó gyanakvásra, már kiéreztem, hogy rólam tárgyaltak ma együtt, a míg odajártam és hogy megegyeztek valamilyen ellenem.

«Hja, nehéz az élet manapság, napról-napra nehezebb! — kezdte végre Péter valami újságoczik silány és keresett alkalomszerűségével, abbahagyva az olvasást. — Ma már mindenkinek maga erejével kell megkapszkodnia az életen, a mai viszonyok nem tűrhetnek prozelitákat, sem férfit, sem nőt. Ma már mindenkinek épen elég a maga terhe.»

Mama határozatlan arccal, hallgatva szegtetett egy alát a tavalyi, telekdi kert természetéből még. És én hidegded érzéssel bizonyosodtam meg, hogy ezek itt most egyeségek vannak ellenem. Péter pedig folytatta egyre általánosabban, mindinkább eltérve, — mint szokása, — a kafenkövi esettől és valami gyakorlati megoldás gondolatától.

— A fejlődő társadalmi rend asszonyideálja nem is lesz már a régi, becézést és kitarított bábú, a kit a férje térdén ringat és örökös kis-

koruságban hagy. Független, erős, küzdésre képes asszonyok kora következnek, a kik erősen meg tudnak állni a bajban is, felelősek önmagukért és azokért, a kiket, a természet rájuk bízott, mint anyákra. Régen, a mikor minden bőven megteremt a ház körül és az egyszerűbb háztartás több nő munkáját kívánt; elmaradhatott, holtig ott lézenghetett egy-egy családban valami férjetlen vagy előzvegyült női rokon. De most vége annak már. Ma mindenki maga ura, de maga lábán is kénytelen járni. Én nem itélek el egy független, férjetlen nőt sem, hogyha kedvére éli világát akárkivel; ha bizonyos dekórumot megtart és ha különben el tudja igazítani az életét és nem szorul senkire. De tétlenül élni, ez a legnagyobb erkölcs-telenség! Sőt azt hiszem, kifejlődésben van máris egy egészen új asszonytípus, olyan nők nagy tömege, a kiket hidegen hagynak a szerelem hőbortjai és gyengeségei és felmentik magukat a gyermekszülés és gondozás nehézségeitől, hogy egészen az emberiség közönségének szenteljék erejüket; mint a méhköpi főlös számú, de elkorosult természetű, kifejlődetlen nőstényei, a dolgozók. Kell is, hogy ez legyen a fejlődés útja, mert egyre több nő születik és mind kevesebb férfi...

— De el tudod eszürni-csavarni, hallod; hadd el már! — vetette közbe anyám kedvetlenül elfordulva és a pohárszékhez ment. Én vérig sérve, szárazon és kurtán kívántam nekik jóéjszakát.

Ó, félnek, attól félnek, hogy a nyakukon maradok, háborgott és lázadózt bennem a sértett, emberi önérték és új, keserű könnyeket sajtolt, a mikor magamra maradtam. Nem, nem kell félnie a mostohámnak, nem eszem soká a felpanaszolt kenyert! De hát itt, a tulajdon anyám otthonában mégis csak kell, hogy helyem legyen most! Mit akarnak, hova menjek, mihöz fogjak, miért nem mondanak valami okosat, kézzelfogható? Ez a hőbortos itt, a ki elgazdálkodta az anyám vagyonát, csak üres szentenciákat papol, mint rendesen; a miket legutóbb olvasott valami könyvből és minden áron kivívni akarja belőle. Hisz rá se értem gondolkozni még. Nem is ismerem az életnek ezt az oldalát, — a pénz értékét, — hogy mennyiből lehet megélni és milyen módon megszerezni. Minálunk olyan kevés szó volt ilyenről és az én házam mindig nyitva volt hónapokra, félszázadokra a felnőt őcsémnek például, felszámolatlanul, észre sem véve, soha nem gondolva rá, hogy a mit megessenek, az is érték; pénz. Új, csupa új dolog volt ez nekem és retentőn igaztalannak, ocsmányának, nem-ürinak tetszett... Hát mindenki ilyen gaz és közönséges, ha törsére kerül?... Nem lehet; kell lenni igazi gyöngédségnek, áldozatkész szeretetnek még, a milyen a szegény jó uramé volt. De hol? Horváth Dénes?... De hiszen ő is csak szavakkal!... Nem, ez csúnya, rossz gondolat! Ó idegen, csak jóbarát, a ki tartózkodó színtelétől nem is merhet ilyen részletkérdésekbe bocsátkozni. De milyen jó hozzám, mennyire velem érez és aggódik értem, hogy szeret. Most már az egész világon csak ez az egy szeret engem igazán; más mindenki elfordult. Akkor emlékembe hoztam a szavait, vagy csak a hangja aggdó, meleg rezgését és olyan jól esett ez, olyan enyhült álmodozásokba ringatott, szinte fölemelt. Van valaki mégis, a kinek ilyen nyomorultan is nagyon fontos és becses vagyok én.

Másnap meglátogatott Melanie, a főispánné. Elküldte a kocsiját és azt mondta, hogy nem tiszperces forma-vizitre jött, hanem igaz szeretet hozta és rokoni szeretettel érdeklődik irántam. Szóval kedves, lebilincselő és kitanulhatatlan volt megint, mint rendesen.

— Kedves Magdám, nem veszed-e rossz néven a szinte toladó kérdéseimet; de érdekel és aggaszt a jövőd. Mi a terved? Lehetnék-e a segítségére? Van-e általában valami kis biztos anyagi, a mire egyelőre támaszkodhass? — Éreztem, hogy kínosan elpirulok, mert tudtam, hogy ismernie kell a hiányzó uradalmi pénzek és egyéb rendtelenségek történetét; a zavaros dolgokat, a miknek úgy el hogy rendezése fölemeltette az iroda minden folyó bevételeit. Sértett a beavatkozása, de a gyors és merész kérdések zavarbahoztak, hogy kényserítve feleltem.

— Azt hiszem mindössze valami régebbi életbiztosításból térül valami; tán négyezer forint. Egyéb semmi. — Hm! Hát ez, kedvesem, nem épen sok bizony, bár több a semminél. Azonkívül nyolcz szobára való butorod van, ugy-e? — No igen, de azt... — Te nem lakhatnád, természetesen! De a házbér, úgy tudom, félrevezetve és a bérlet tiz esztendő. Még öt van hátra. Igen?... Magda, én most egészen rokonmód beszélek, azt mondom, a mit én magam tennék a te helyedben. Mi volna, ha például megpróbálnád a kész, bebutorozott szobáidat kiadni, mondjuk, nőtlen hivatalnokoknak a pénzügytől, törvényészekről, vasutól, aztán két-három kosztosdiákokot venni. Te ottlakhatnál a két udvari szobában. A betanított cselédség, jó szakácsnéd megtarthatnád.

— Amulól idegenkedéssel, némán néztem rá. A meglepetéstől nem voltam képes végigkísérni gondolatban, lehetőségben, a mit mondott. Firkészve nézett az arcomba.

— Vagy nézd, mondta hirtelen elgondolkozva, ha ehhez nincs kedved, még sokkal ügyesebb dolgot is csinálhatnál. De nem értesz félre, ha elmondom, mit gondolok? Te benned annyi kézügyesség van, Magdusom, ha te valami olyanra adnád magad, természetem úgy szép, előkelő kalap-díszítő szalon vagy olyasmi, mint a nagy városokban van. Felmennél kicsit Pestre tanulni aztán, ha ragaszkodol ehhez a városhoz, mi asszonyok, hidd el, mind a kezre járnánk a hogy fölünk telik. Nem bont; nem, a saját lakásodon volna egy szoba erre a célra, eljárnánk hozzád, mint eddig, egy-egy théatra és közben trécselve, a tanácsodra hallgatva választanók egy a kalapjainkat, a miket most Pestről, Bécsből hoztatunk árjegyűk után, találomra. De... én most nem tudom, Magdám, nem érint-e téged rosszul mindez? Ó, igen meglehetettél rám!

— Dehogyan, dehogyan is... Végtelen kedves vagy, mint rendesen. Nem is érdemlem...

— Igen, igazad van, fölkarol még most ez. Hisz fel sem ocsudtál még a nagy fájdalomból. Bocsás meg nekem és semmire ne gondolj egyelőre. Csak az egészséged, ez fontos. Hogy vagy? A kicsi fiad jól van-e?

— Elrejtve csudálkozását vagy bosszúságát, gyorsan, ügyesen terelte át egyéb, sokféle tárgyra a szót; nyájaskodott, biztosított a szeretetéről, az ő utólréhetetlenül kedves de még érthetetlenül idegen, fensőbbeség módján és félóra múlva kocsiba ült megint, ragyogószóknak, szépen, finoman és okosan ment tovább az útján és tán nem is gondolt több velem. Az ő jókódó, fölényes természetének eleget tett, jó tanácsokat adott nekem.

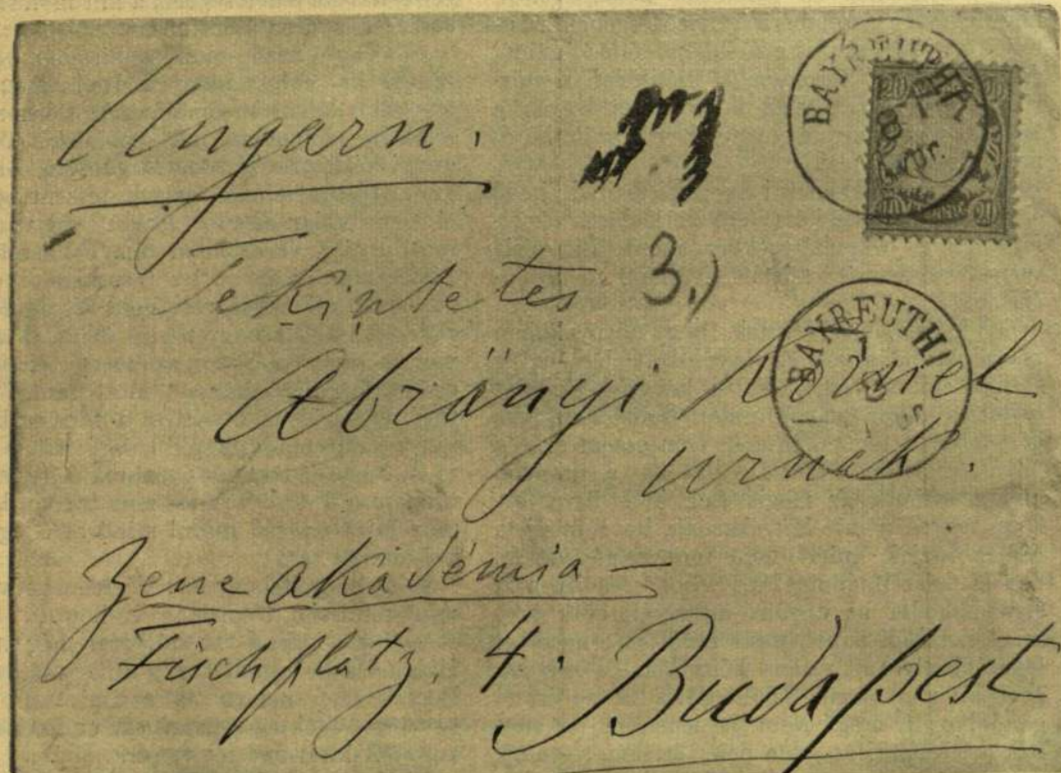
— Borzasztó, borzasztó ez! — tört ki belőlem aznap este, mikor a Horváth Dénes oldalán a temetőkert lombtalan fáit közt haladtunk. — Én nem bírom el az életet! Olyan átmenet-nélküli olyan kegyetlen! Hogy én most kosztadóné, vagy kalaposasszony legyek itt, azt akarják. Hát lehetséges ez, mondja? Ilyen hirtelen, így, ugyanabban a lakásban! Inkább elbújdosni akarhóvá, hogy sohase lássanak!

— Csendben haladtunk egy ideig a sirook közt a nyirkos, sikamlós úton. A miénknél egyszerűsítő, heves zokogással, menedéket keresve borultam a fejfára. Horváth néma fájdalommal állt mögöttem.

— Magda, — mondta hazament és most megfogta a kezem, csendesen hosszán az ajkához szorította, higgye el nekem, hogy minden gondolatom maga; tudja, hogy mennyire szeretem és ezt a haszontalan, semmirevaló életmet könnyen odaadnám magáért, ha egy kicsit használnának vele. Régen nem slyosodott rám valami ügy, mint most a maga sorsa. Mennyit tépelődöm, ha tudná! Ég megantultam most elátkozni az én léha, ezáltal eddigi életemet, könnyelműségem, a holnapra nem-gondoláson; a miért most egy tehetetlen senki vagyok, a ki nem lehet támasza annak, a ki legbecesebbje a világon. Szánjon engem, Magda, ne vessen meg ezért! A mim van, a maga szolgálatára áll és ha egy önfeláldozó barátja van szüksége bármiben, csak intenie kell nekem. Túrjon meg, ne dűzőn el az oldala mellől, úgysem tudnék elmenni. Talán jön valami váratlan dolog, a mi mindent megold; a sors néha leleményesebb mindnyájunknál. Ma csak azt tudom, hogy végtelen szeretem!

LISZT LAKÓHÁZAI WEIMARBAN ÉS RÓMÁBAN.

LISZT MAGYAR CZÍMZÉSŰ LEVELE.

* a Tiszta lélek,
tiszta szándék,
akkor siker,
akár nem -
SZÉCHENYI-IDÉZET LISZT EGY
LEVELÉRBŐL.

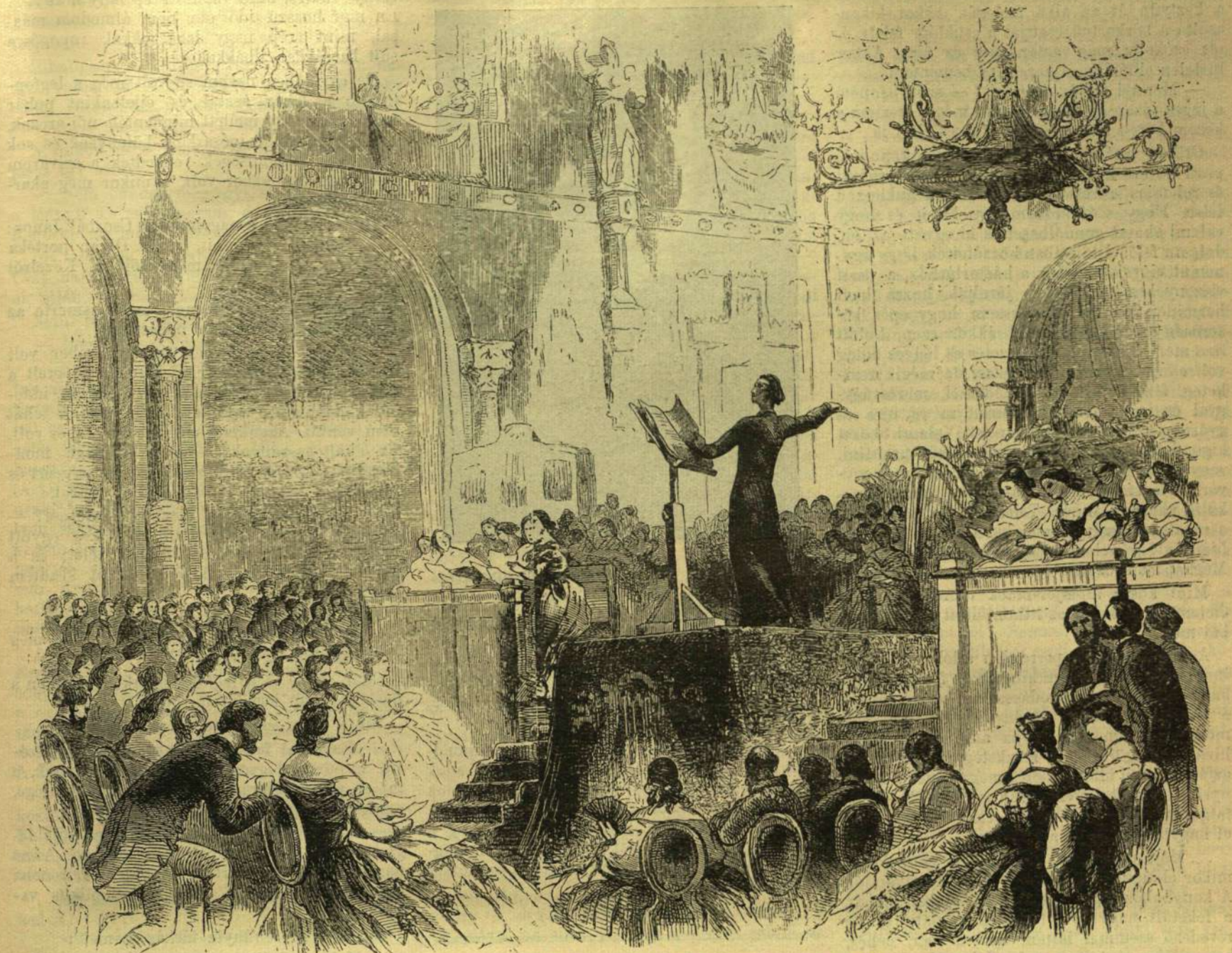
D'AGOULT GRÓFNŐ, LISZT
GYERMEKEINEK ANYJA.

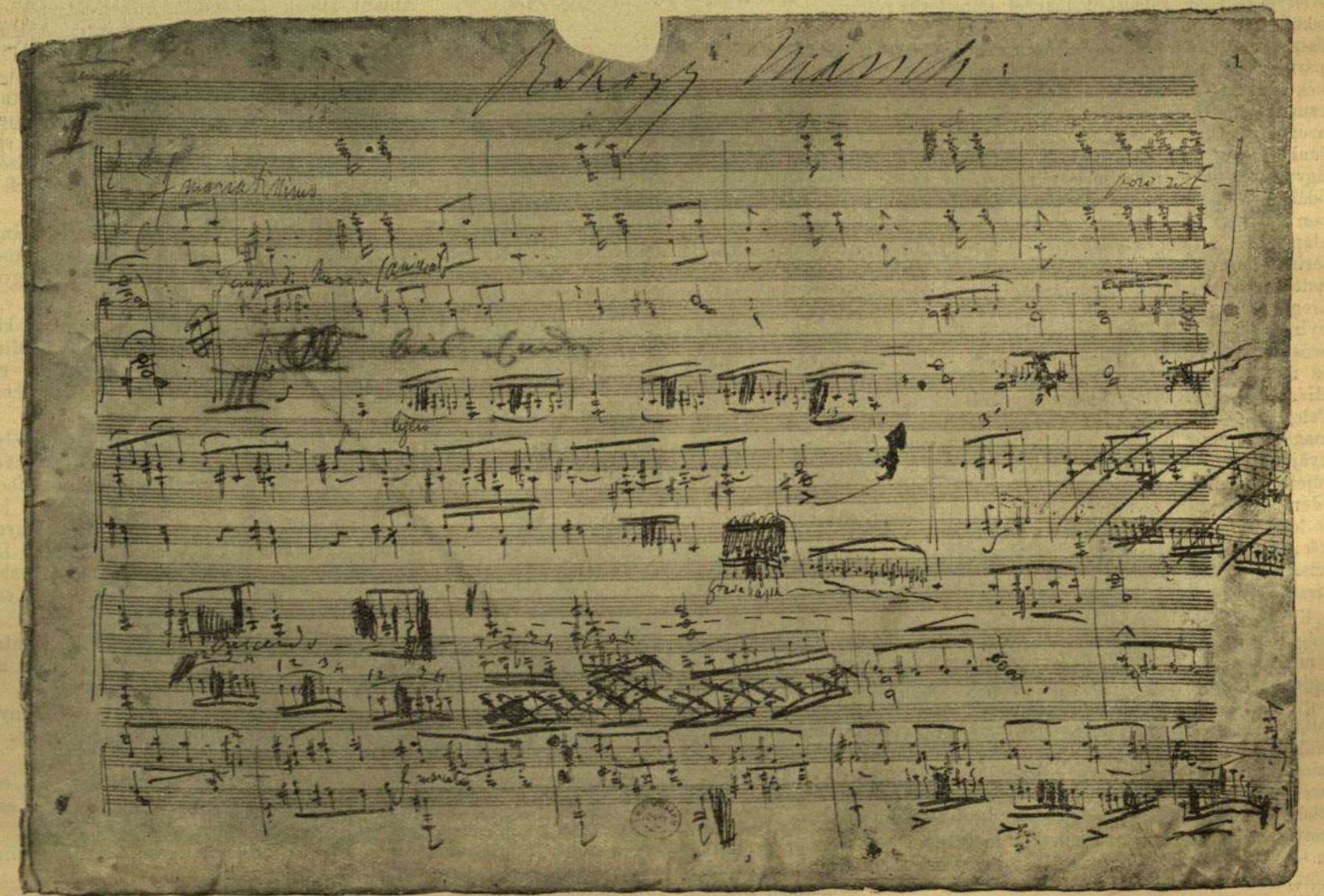
LISZT TIZENHÁROM ÉVES KORÁBAN. — Leprieux rajza.

AZ IFJÚ LISZT. — Ingres rajza.

SZENT ERZSÉBET LEGENDÁJÁNAK ELSŐ ELŐADÁSA A BUDAPESTI VIGADÓBAN. — Székely Bertalan rajza 1865-ből.

A RÁKÓCZI INDULÓ LISZT FERENCZ SAJÁTKEZŰ ÁTÍRÁSÁBAN.

A kapu előtt voltunk és hosszasan éreztem a keztyűn át az ajka melegét. Akkor kikapcsolta a bőrkeztető esztétát a csuklóm felett és ott esőkölt meg, aztán újra és újra. Akkor hirtelen elhúztam a kezem és bementem.

— Mennyi frázist mondott! — szólt bennem a jeges józanság, de a csókját mégis éreztem a kezem bőrén még később, lefekvés előtt is.

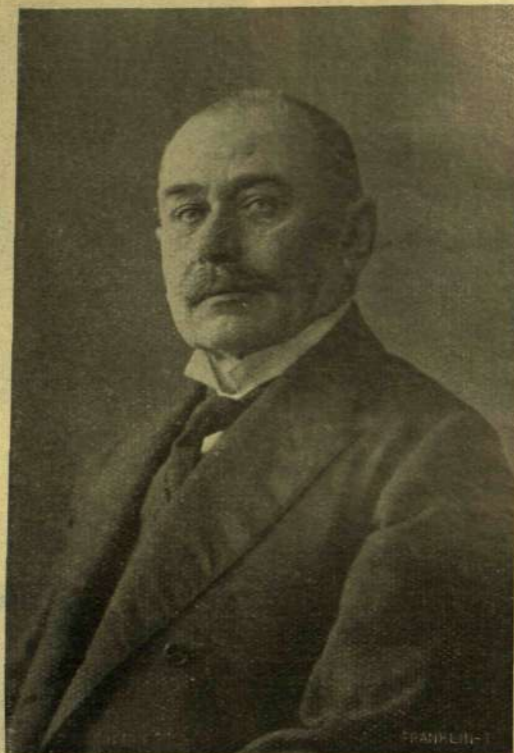
Othlon váratlan levelet találtam. Az anyám pesti nővére írta a részvétét az urával együtt és rokoni szeretettel hívott fel magukhoz a télre. Hogy szórakozzam egy kicsit és hogy valami okosat gondolhassunk ki együtt az én, dolgom felől. Utóiratban hozzátették, hogy ágy neműt vigyék, és hogy a háztartáshoz, a pesti viszonyokra tekintettel, járuljak hozzá havi harmincz forinttal. Emlékszem, hogy epés keserűség és undor fogott el akkor ezen, holott (ma már jól értem) természetes és helyes dolog volt ez így. Akkor elkezdtem, de mégis reszketeg, félig-bátortalan tündőssel, merészgágyal és izgatottan olvastam újra és újra és gyűrtem a párnám alá a levelet. Valami okosat higondolni a jövőm felől, szerencsét próbálni, vagy csak hogy vonzott az ismeretlen nagyváros, másfajta életék látványa; vagy menekülni akartam innét, Telekdyék szivtelensége, a rágalmak, vagy az emlékeim elől; vagy egy lírabaváló szerelem dacza és félelme késétetett? Másnap határoztam.

Mint kúsa álomjelenetek tűnnek eszembe életem képei abból az itthonról két hétből meg.

A vasuti állomás perronján állok, egy vonat indul meg és a kislám kinyújtott, fehér karcsókái gyámoltalan kapkodással integetnek búcsú a kocsiablakból. Az elkényeszeredett kis síró mosolyát látom még és az anyósom gyászos, hirtelen megőregeedett, reszketeg fejét mögöttem, aztán egyedül ülök kocsiba, megeregnék a könynyeim égető-keserűen. «Csak egy időre!» — biztatgatom magam, de az érzésem azt súgja, hogy el hagytam tépni őt a szívemről.

... Majd egy szeles, hideg estére gondolok, a mikor elbúcsuztam a haldokló nagyanyámtól. A konyhaház régi, verandás szobájában feküdt, a feketült nagy tölgyfagerendák alatt, és én révedező szemmel láttam újra a régi, nehéz, keresztlábu asztalt, a pohosfóku almáriumot, az üveges szekrényt a százesztendő bálak kotillion-ordóival beragasztva. Elmult gyerekek! Egy világ választott már el tőlük! Ott feküdt nagyon halványan már, szép, erős feje összeesve ezer pergamentszerű ráncokkal a fehér párnák közt, az orra körül, az állán már lilakék árnyéka a közeli halálnak. De még búcsuzkodott, rendelkezett; felhasználva, hogy azon az estén csaknem mindnyájan odagyűltünk, körülte voltunk a családból. Átkérte az ügyvédet, ott mondta meg világosan, a mit odáig István sem tudott, hogy a végrendeletben a három leányának valami élethosszig való alapítványt rendel, kicsi pénzt, évi négy száz forintot mindössze, hogy az a biztos és elkölthetetlen összegeseke megóvja őket valamikor öregségükben a koldulástól. Milyen okos, mennyire éleslátó volt akkor is még ez a kitűnő, erős asszonyember, e női pátriárka; mert több és más tudott lenni, mint «mater familias». Miért is fecsegett újfajta asszonytipusról nekem Telegdy Péter?... Mikor mind együtt voltunk, magához intette Istvánt, lehúta ujjáról mindnyájunk szemelátára a gyémántos, drága gyűrűjét és kiszedte a fülbevalóit. «Ezeket neked adom... most, hogy mindenki lássa és szavuk se lehessen... és István fiamé a ház és a birtok; teher nélkül áll most. Ezt akarom!» És szisszenés se hallatszott, a mikor a párnára visszajött a fejét.

Kínosan rövid búcsulátogatásokra emlékszem még és a Zimán Ilka fagyos, hervatag szájára, a mikor megcsókoltuk egymást. Ez örült tán legjobban, hogy most elmegyek. Egy nagyon kegyetlen napot a butoraim csomagolásával töltöttem: a mennyezetig fel egymás hátára raktunk mindent a két kis udvari szobába, naftalinos drága szőnyegeket és a szép, aranyos, amorettes szalంగarnitúrát. Az első szobákat átbérelte tőlem Melanie, valami szegény, örült testvérbátyja számára. Szürkületkor megálltam az elhagyott udvaron, a letarolt, szomorú kert előtt; elnéztem az elgazosodott virággyak pusztá körűt, a gyp rozsdabarnára ázott folt-

DEÖTHY LÁSZLÓ, AZ ÚJ KERESKEDELMIS MINISZTER.

jaik, a lombtalan fákat, a miket szegény Jenő ültetett s a málnabokrok fekete, kúsa rajzát, a mik olyan erősen, édesen illatoztak e nyáron. Milyen szörnyű régen!... Akkor láttam az üres verandán végigsétálni az idegen örültet az ápolójával.

...Végre a vasuti kocsiban ültem és azt mondtam magamnak: «Most megváltok, elszakadok minden eddigőtől, most egészen magános tudok lenni és szabad!» A kocsi indult, kihajoltam. Horváth Dénes, a ki kikisért, ott állt meg a faoszlop mellett lehajtott fővel, tehetetlen csüggedésben. Kivettem a gyász-szegélyű kendőmet és felé lobogtattam még.

(Folytatása következik.)

ZATHURECZKY JÓKEDVE.

Elbeszélés. — Irta Krúdy Gyula.

Elmes és jókedvű barátom, Zathureczky mesélte nekem ezt a történetet:

— Volt olyan időszak az életemben, a mikor mindenáron meg akartam házasodni. Hála Istennek, nagyon régen volt ez és azóta eszembe se jutott a házasság.

Az asszonyoknak igen váltakozó az értéke a férfui életben, mint valami spekuláns börzei papirosé. Hol leszál, hol meg felemelkedik az árfolyama. Kamaszkorunkban például egy czigaréttért odaadnánk az egész asszonyi nemet. Később, mikor a szakáll erősebben ütözik, kezdjük nagyra becsülni a nőket, különösen azokat a nőket, a kik idősebbek nálunk. Az én tapasztalatom szerint minden jövérű fiatalember első szerelme a negyvenesztendő asszonyok sorából kerül ki. A szerelmet is tanulni kell. Megbajuszosodván, távolodunk a negyvenesztendő asszonytól. A férfikor azzal telik el, hogy fiatalabb, mindig fiatalabb ideáljaink vannak. (Nem csodálom a nagyapókat, a kik kéthetes leányunkájukba szerelmesek.) Ha munka, kötelesség és más egyéb dolgai nem volnának a férfiaknak, bizonyos korban egyebet sem tenne, mint örökké szerelmes lenne. Aztán a deres fűtökkel devalválódik a szerelem értéke. Jönnek egyéb ördögök, a melyek a férfi lelkebe fészkelődnek: hír, vagyon, dicsőség. Mindegyik egy-egy kis ördög, a mely a férfit zavarja. Deres fejú férfi a legtrikább esetben ugrik le a toronyból szerelem miatt. És a mikor a szerelem már csak alig-alig liheg, mint a fáradt juhászkuja, akkor beteszi az ajtót az egésznek — a gyomor.

A gyomor a legerősebb mindenféle ördög között, leveri a többit, a gyöztes marad. Nem ér az már semmit, pajtás, a mikor csupán a jó ebédek kezdjük szeretni. Megette a macska a dolgunkat, a mikor ábrándoztatunk egy jó levelesen, vagy megfordulunk az utcán a pe-

csénye-illatra, mint valami szép lány után!... Én már hosszú idő óta nem álmodom mással, mint szép nagy lazáccokkal, ropogósa sült kacsákkal, libákkal.

De egyidőben nekem se volt még a legfontosabb a fehér asztal és éjjelenként pohár mellett, cigány mellett mindenféle női arczok, szoknyafodrok, cipőcsarkok, köténykek és sok más egyéb semmiségek repkedtek a szivarom füstjében. Ez akkor volt, a mikor meg akartam házasodni.

Híába mondta a nagybátyám, Csorbák János: — Nem ér az semmit, öcsém. Olyan portéka az asszony, hogy csak mosszról jó. Közérlől harap.

Nem hittem az öregnek, pedig ismerte az asszonyokat. Háromszor házasodott.

Abban az időben épen özevgy ember volt megint. Fehér volt már a bajusza, megtelt a termete, mint a buzás-zsák, de tánczolni, iddógálni, danolászni szeretett, ilyen módon tehát nem vénült. Azonkívül elég módos ember volt. Az elhalt asszonyok, — mint ő maga mondogatta, — megjutalmazták figyelmességéért és mindegyik hagyott rá tányát vagy házat.

— Hát aztán milyen asszonyt szeretnél? — kérdezte egyszer ebéd után, a mikor együtt fújtuk a füstöt a boros üvegek felett és a füstben ismét alszószoknyák fodrait kezdtem látni.

— Milyent? — feleltem elgondolkozva, — hát olyant, a ki mellett sohasem ismerjem meg azt, hogy mi az a szomorúság.

(Már akkor is a legfőbb jónak az életben a derült, vidám kedélyt tartottam.)

János bácsi elnevette magát:

— Ravaszul feleltél Zathureczky. Egy szóval mindene legyen annak az asszonynak, a mi az életet vidámmá teszi: jósága, szépsége, egészsége, pénze... He, te huncuzt?

— Én már azt nem tudom, hogy mi je legyen. Csak ne szomorítson meg soha. Azért házasodnék meg, mert az utóbbi időben néha rajtakapom magamat, hogy melankolikus vagyok.

János bácsi lehúnyta tászkás szeméit:

— Majd gondolkozom rajta, — felelt ásitva. — Nehéz dolog lesz. Minden asszonynak a legelső teendője, mihelyt férjhez ment, magához kapartani annak a ládának a kulcsát, a mely ládában a férje a jókedvét tartogatja. A ládakulcs náluk van, öcsém. Aztán csak apránként adogatják ki a ládából a jókedvet. De ha liter számrá adják is, elég volna egy szemernyi mustármag ahhoz, hogy a bor megzavarodjék. A mustármagot az asszonyok ejtik bele: egy görbő tekintettel vagy haragos szóval... Ezért az elejtett mustármagért veri meg sok férfi a feleségét. De ők azt nem bánják.

A szomszédságban, Gyókan, volt egy leány, azt szemeltem ki magamnak, mikor János bácsi már azt hitte, hogy végképen meggyőzött a házasság célszerűtlenségéről.

Bogyó Eszternek hívták a kisasszonyt, különösen a hangja volt nagyon kellemes. Mindig csicseregelt, mindig nevetett. Napokig elhallgattam. No, gondoltam, Eszti egész nekem való lesz.

Meg aztán olyan ártatlan, gyermeteg kedélye volt a leánykának, hogy semmiféle ravaszkodástól nem kellett tartanom. (Abban az időben már tudták az egész vármegyében, hogy jókedvű teremtetés keressék feleségnek, a leányos házaknál valóságos koncertelt fogadtak.) De Eszti véleményem szerint sokkal ártatlanabb volt, semhogy azért nevetett volna, ha engem látott...

Egy napon felültem János bácsit a hintájára, aztán mentünk Gyókra. Hadd lássa az öreg is Esztiét.

Meglátta az öreg Esztiét és valami csunya grimaszt vágott. Az úton, hazafelé menet, a szenteket vagdosta a fejemhez.

— Te örült! — kiáltotta kivörösödve, — inkább nyomban akaszd fel magad, mint ezt a leányt feleségül vedd. Ez boszorkány.

— No-no, — csillapítottam a bácsit, — nincsenek boszorkányok.

— Dehogy is nincsenek. Minden tiz asszony közül kilencz boszorkány. A tizedik

SZÍNHÁZ.

Nemzeti Színház. Márkus László: Attila. — Vigszínház. Schönher Károly: Hít és haza, egy nép tragédiája.

Márkus László Attilájában van valami, a mi a tűzhányó kitorréséhez hasonlít, bámulva érezük, hogy itt nagy erő forrong, néha nagy, tüzes lángok csapnak ég felé, de sok a fénytelen szürke hamu is, az egészet pedig nem értjük meg tisztán. Tudja Isten, az értelmese, világosnak, észszerűnek nincsen valami jó sorsa most a földön. Mit vétett az emberek az ész, hogy így húzódoznak tőle, néha dühöngenek ellene? A festőművészetben azt hirdetik, vagy legalább nemrég hirdették, — mert a hirdetések elég sűrűn változnak, — hogy a szín minden, a színpalotából kell indulni, a színnek vannak regényei, tragédiái, nemesak hangulatai; a költészetben a líra dominál, a lírában az elmosódó, a sejtlemes, a titokzatos. A filozófiában a miszticizmus emelgeti fejét; a próza versenyezni akar a lírával. Az ész nyárpolgári valami, melytől szükség esetén titokban tanácsot kérhetünk ugyan, de jó hírnevünk érdekében a nyilvánosság előtt meg kell tagadnunk. Esztétikai kulturánkban határozottan a zenei elem dominál és a mi vele rokon: a festészet és a líra. Nehány évvel ezelőtt viccezeket lehetett csinálni a lírai költő kifejezéssel, ma ne tessék megpróbálni!

Márkus László költői tehetségében is a festői, a lírai elem dominál. Fantáziája szereti a nagy körvonalakat, a misztikus nagyságot, a természeti képet. Gyönyörű költői tirádái vannak, melyek nem egyebek tájképeknél, pl. a Rajna, a német tölgyerdő, a magyar róma; alig tudok példát rá, hogy drámai költő ilyet valaha tett volna. A két első főlonás színterének kiállításában ez a szempont döntő volt; a hajnalodó róma, melynek misztikus hatását a fény játéka növeli. Az is jellemző, hogy Attilát az egész darabon át nem látjuk. Sehol nem látjuk és mindenütt ott van. A rim pedig a drámai díkeziót zeneivé teszi. Az operában az ének veszi át a prózai szótól az

— Kezet csókolj, Zathureczky. Megajándékozalak valami nagy dologgal: a jókedveddel. Feláldoztam magam érted. Eszti magához vette már azt a bizonyos láda kulcsát, a hol a kedvemért tartogatja.

... S azóta nem is voltam valóban roszkedvű.

A NEMZETKÖZI MÉLYFÚRÓ KONGRESSZUS ÜLÉSE BUDAPESTEN, A MAGYAR MÉRNÖK ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLETEN. — Joly Gyula fővárosa.

LENGYEL MENYHÉRT «TÁJFUN» CÍMŰ DARABJÁNAK PÁRISI ELŐADÁSÁRÓL A SARAH BERNHARDT-SZÍNHÁZBAN. — De Mox mint Tokerauo.

A párisi «Illustration» című hetilap rajza.

és egy sem enged világos beletekintést a szereplők szándékaiba. Még egy legendarészlet. Madárküzdelemnek kell eldöntenie, vajjon Attila azonnal meg fogja-e támadni Bizáncot és nőül venni Krimhildát. Ha a hún keselyű győz, akkor ez történik; ha a bizánci kőszáli sas győz, akkor a nász és háború el van halasztva. Krimhilda és a bizánci követ oly italt adnak a keselyűnek, mely erejét csökkenti. De Gundahár a keselyűnek segítségül küldi a maga sólymát és a két madár győz a sason. De hát ez a versenyszabályok ellen van! Csak nem lehet két madarat küldeni egy

ellen! Ilyenekkel a költő nem törődik, mert a jelenetből élénk lírai hatásokat csalt ki. Mindezeknél nagyobb baj, hogy a főszemélyek és a cselekvény rajza határozatlan. Krimhilda bosszút akar állni Szigfridért Attila segítségével, kinek egyetlen neje akar lenni. Ez így van a Nibelung-énekekben is. Közben beleszeret Gundahárba és vége mindennek, bosszúvágnak, becsvágnak. Csak szerelmes párja akar lenni Gundahárnak. Viszont Gundahár Krimhildát szerette jött ide a táborba, miután útközben megölte Velimirt, kit Krimhilda epedve, szerelemtől égve várt. Gundahár az

ellenkező proceszuszon megy át. Ő meg kieszerezt Krimhildából, Attilát csodálva, becsvágytól égve. Ez a nagyon is kimért parallelizmus nem szép és nem is valószínű. Ily gyorsan változnak hatalmasan megrajzolt szenvedélyek, karaktertipusok? A becsvágyból egy pillanat alatt szerelmes, a szerelmesből becsvágyó lesz? Man merkt die Absicht! Mi a vég? Krimhilda férjhez megy Attilához és a nászéjszakán megöli. Miért? Hogy bosszút álljon Gundaháron. Miféle bosszú ez? Hátha Gundahár most még nagyobb hős lesz? Nem értjük világosan Krimhildát. De Gundahárt sem.

Krimhilda (Márkus Emília) hun és nibelung harcoshok közt.

A pásztorok (Gyenes, Rózsahegy, Szóke) Attiláról regélnek. (Utójáték.)

MÁRKUS LÁSZLÓ «ATTILA» CÍMŰ SZINDARAJJA A NEMZETI SZÍNHÁZBAN. — Jelfy Gyula felvétele.

Gundabár tudja, hogy Krimhilda meg akarja ölni Attilát, kit pedig ő istenit, mért nem vigyáz jobban Attilára?

Utójáték fejezi be a darabot. Ugyanazon a színhelyen mai parasztlakos elbeszélgetnek Attiláról. Ennek is szép lírai hatása van, de a drámai hatást utólagosan is csökkenti. Most lesz legendává a dráma, régi dallá régi gyűlölségről. De a drámai hatást nem szabad ily epikai elemmel zavarni.

Kétségtelen költői tehetség alkotása e mű, de oly tehetség, mely még keresi magát, még pedig oly úton, a hol nem tud magára akadni. Az ilyen művek teszik az embert kíváncsivá a költő — következő művére. Két egymás után következő mű adja meg a költői erő irányát és ad módot a költői erő értékelésére.

Az utolsó évek legerősebb drámai benyomását *Schönherr* darabjának köszönjük. Midőn e drámájából mutatványt olvastam, ezen a helyen jelentettem, hogy úgy látszik, nagy alkotással állunk szemben; midőn az egész művet olvastam, felelhetetlen megindulás vett rajtam erőt; előadását a Vígyszínházban is szépen találtam, de mennyivel szebbnek a darabot, midőn előadás után újra elolvastam. Ez a drámaíró. A mű egyébként lefordíthatatlan, ámbár fordításban is szép és nálunk megjátszható, mert ismeretlen az a parasztlakos típus, melynek néhány érdekös változatát látjuk, mégis közepesen eljártva is nagy hatást tesz. A darab elpusztíthatatlan. A Vígyszínházban alig sejtetik a tiroli parasztlakos, ki véve tán *Fenyvesit*, de kitűnően érzi a császári lovas *Csortos*; a többiek, mint *Hegedűs*, ha nem specializálják is alakjukat, egyetemes művészetükkel hatnak, csak *Tapolczay*nak kellene a mi érzésünk szerint egészen másnak lennie. Elképzelem, hogy Münchenben és Bécsben a darab óriási hatást tesz. Az itteni előadásnak még a hangja is csak távoli visszhangja a darabnak. Gorkij és Hauptmann (Takácsok) óta nem volt ily természetű nagy alkotás. Egy nép tragédiája, — igen, ez megfelelő cím, ez jelzi hivalgás nélkül a mű karakterét. Nagy perspektívák vannak bennünk mélységekbe és messzeségekbe, az életnek hihetetlenül intenzív és gazdag képe tárul föl előttünk. Mindez vakítóan világos és mégis mélyen mély; igen egyszerű és mégis káprázatos gazdag. Hallom, azt mondják, nem történik benne semmi. Ha ez semmi, akkor én a semmi mellett vagyok. A legjelentősebb események játszódnak itt le. Az ellenreformáció korában vagyunk, midőn az osztrák császár tüzzel-vassal visszahódítja a protestánsokat a katolikus egyháznak. A ki evangélikus marad, azt páncélos lovasa a maga katonáival kikergeti az országból. A Rott-ok előkelő, gazdag, régi protestáns család; az öreg Rott mondja, hogy midőn hat éves volt, látta a vallási harczokat, akkor fejezték le a magát luteránusnak valló apját; most 82 éves és még mindig folyik ez a lelkeket, testeket emésztő harc. Ő gondosan titkolja evangélikus voltát, mert itt akar meghalni és eltemettetni; az utolsó pillanatban fogja hitét vallani, úgy két hét múlva. Fia, Kristóf is titkolja evangélikus hitét; a parasztlakos, ha földjétől elragadják, olyan, mint az átláptált fa, kevés éli túl az átláptálást. De a többiek vallanak és kinnal elszakadnak hazájuktól. Kristóf öcsese földönfutó, szomszédja el készül menni, sógora megy, csak a dúsgazdag Englbauer nem megy, hanem összevásárolja az elhagyott földeket, hogy minden fiának (kilencz van) külön háza, földje legyen. Harmadnapra több mint kétszáz megy. Kristóft nagyon bántja a lelkiismerete, mindenki vallja hitét, csak ő fél; de jó a pillanat, mikor fölegyenesedik és odamondja a császár lovasának, hogy ő is evangélikus. A lelkiismeretnek ez a hitörése nem tett? nem cselekvés? Van-e jelentősebb? Sógort a felesége nem követi a számkivetésbe, de Kristóft neje és fia fogja kísélni, a veréb, így hívják pompás tizenkét éves fiát, a ki igazi Rott, makacs, hajthatatlan, jó és impulzív. De a lovas meg akarja törni azt a gaz népséget, kihirdeti, hogy a kiskorúak itt maradnia. De akkor Kristóf nekik is itt kell maradnia a verébbel! Kristóf lelkének hatalmas törzse, mint a nádszál, úgy inog, végre nyilegyenes ismét és megmarad hite, akarata mellett. Ez nem cselekvény? Mondjanak erősebbet! De

mikor a szabadságra vágyó veréb megtudja, hogy neki itt kell maradnia és a lovas el akarja fogni, ő a sebes patakba ugrik és elvész. Rott pedig pusztá kézzel neki megy a páncélos lovasnak, leteperi és fojtogatja, neje meg hozza a baltát. Az utolsó pillanatban Kristóf magára eszmél. Az evangéliom tiltja a vérontást és parancsolja, hogy bocsássunk meg ellenségeinknek. Most újra cselekszik Kristóf; mert bizony cselekvés az, midőn nagy feszítéssel erőt vesz magán és oda nyújtja kezét a lovasnak, a ki ép oly becsületes lovagja Szűz Máriának, mint Kristóf az evangéliomi hitnek és a ki, mikor Kristóf nejevel és holt fiával távozott, széjjeltöri kardját, a mely anyai becsületes embert földönfutóvá tett. Micsoda élő alakok ezek, az öreg Rott is és a többiek mind, és mily jól esik annak tudata, hogy ilyen emberek vannak. A parasztlakos egyhangúnak mondják, de Schönherrrel nem azok, mind egyik más. Van itt fanatikus és lanyha, becsületes, ingadozó, közömbös, és hogy semmi se hiányozzék, van két csavargó, a Kesselflick-Wolf és szeretője: a Strassentrappel. Ezeknek semmijük sincs, se otthonuk, se családjuk, még nevük se. Olyanok, mint a madár a levegőben, énekelnek és szeretik egymást. A gyökértelen élet is élet és majd gyökeret ereszt. Ezek gyermekeinek már lesz neve, foglalkozása, ki tudja, tán földje is. Az ég oly sötét, de egy helyen egészen kék és ott a nap is kúsit. Mellette a fekete még feketébb. Hogy lenézik a parasztlakos ezeket, ők meg csúfolják a parasztlakos. Egy nép pusztult el, de az Englbauernek kilencz fia van, és a Strassentrappel is terhes. Új nemzedék jő majd, melynek új örömei lesznek, új kinok fejegetései közt. Csodálatosan olvad itt egybe a mindennapi élet rajzával az örökkévalónak szimbolizációja! A nyelv is dialektus, de erővel teljes, kifejező és gazdag. Az igaz, hogy a költő a legszerencsésebb ösztönrel a legszerencsésebb témát választotta. Ritkán jönnek azok az alkalmak, a mikor a parasztlakos az élet legmagasabb eszécsára emelkedhetik. A hithűség és odaadás magaslatán az összes társadalmi különbségek megszűnnek, a parasztlakos, a nemes, a tudós, a fejedelem: egy. A legcsodálatosabb pedig az, hogy azt a német parasztdramát mindenki megérti, a nem-német, a nem-paraszt, a nem-protestáns, a nem-vallásos is. Mert a forrás: a lélek ereje, az emberi méltóság érzése mindnyájunkban megvan és ebben is a parasztlakos, a nemes, a tudós és a fejedelem egy.

A közönség is mélyen megindult a darabon, ámbár ennek a színháznak a közönsége nincsen hozzászokva ehhez a műfajhoz.

A színészeknek is jó volt ilyet játszani, mintha tisztító folyamban megfürödtek volna. A színháznak és a művészeknek bele kell pusztulniuk a Nyári szerelem és ilyenek előadásába. Csodálatos, hogy egyike a legjobb színészeknek, *Szerény*, a mi érzésünk szerint teljesen elvétette a szerepét. Az a Sandperger nem örül meg, a szövegben ennek nyoma sincs; hiszen a végén, midőn lemond a hitről, csak úgy ujjong, mert itt maradhat a maga földjén, a maga házában, ámbár megölték a feleségét és ennek szelleme följár majd a házába. De ez nem örültség! De még ha megörült volna is, akkor se kellene ezt az örültséget ily gesztusosan játszani. Tessék elhinni, a parasztlakos az örültsége is egyszerűbb, mint az uraké. De szó sincs örültségről és Szerény játéka a szöveget kelletlen hatású tette ránk. Művészi játékot mutat, de a mely nem ide való.

Alexander Bernát.

MŰVÉSZI ÉLET A YANKEEK HAZÁJÁBAN.

Márk Lajos az amerikai művészetéről. — Műbarát milliommok. — Színházi furcsaságok. — Az amerikai hazafiság. — A yankeek és Magyarország.

A whisky múltja legfőbb hatvan év, a művészeté legkevesebb négyezer, — s mégis az első nyert gyorsabban polgárjogot Uncle Sam birodalmában. Eddig úgy látszott, mintha az amerikaiak sokszor túltengő üzleti szelleme, a heves gazdasági verseny közben megfélemeztek volna a mélyes művészi intimitásokról s szépségekről s túlzottan gyakorlati céljaikba

nem tudták még azokat beolvasztani. Ma már van művészet Amerikában is, ha pl. a szobrászatban van még mindig kihatás arra, hogy egy-egy Bartholdy készítsen szobrot az amerikaiaknak.

Megszoktuk a rendkívüliségeket, ha Amerikáról olvasunk. Sőt már túleszszük magunkat azon is, ha azok meg sem történhetek. Annál érdekesebb tehát, ha egy kiváló művésztől hallunk egyet-mást Amerika művészeti viszonyairól, a ki éppen nem elfogult s igyekszik sok téves véleményt eloszlatni az újlágot illetőleg.

A mostanában hazatért Márk Lajos sokott szellemességével jegyezte meg látogatásunk alkalmával:

— Előre bocsájtom, hogy én nem tengeri betegség után láttam meg Newyorkot. Tehát semmi vízióm nincsen. A mai amerikaiakról az a benyomásom, hogy nemcsak munkakedvelők, de színház- és műbarátok is. Látszik, hogy mostanában frissen indul meg egy ropant erőfeszítés, hogy a világ legjavát hordják össze képtárikaiba, a leghirebb erőket hozzák színpadjaikra. Milliákat fektetnek pompás külsőségekre ezenkívül, mindent gazdagon és láthatóan. Ez tapasztalható az otthonukban is, mely egyébként nagystíliú és díszkrét. A művészetben konzervatívak s nagy régiségkedvelők. Pierpont Morgannak és más milliárdosoknak törekvése, hogy minél nagyobb értékű régiségek jöjjenek Amerikába, s ha tőle függne, a Louvre és a British Museum legnagyobb ritkaságait összevásárolná. Egész külön irodaszemélyzete foglalkozik a nagyírú műtárgyakról való értesüléssel.

A művészi megrendeléseknél mindig másodrendű előttük a honorárium, azaz a jelentősége nem lényeges előttük. Egy-egy amerikai milliommosó kedvét találja abban, hogy akár tizenhat művész szemén keresztül láttassa magát, vagyis palotáját tizenhat különböző portraival díszítheti. Ezenkívül a milliommosok lakásaiban igen sok a francia, angol és holland mester, Rembrandtól kezdve Courbetig s a modern angolokig, francziákig. Az ultrát nem veszik be. Épületeikben még az úgynevezett «nouveau styl» vagy szecesszió sem szerepelhet. Kedvelt építészeti stíljük a renaissance s az angol, a villáknál az indián és ó-mexikói motívumok. Maga a lakásberendezés angolos.

Sok milliommosnál, igaz, a művészet oly ritka, mint sok gazdagnál a kaviár. Viszont láttam gyönyörű példáit az amerikai hazafiságnak — a mely nem áll meg a zsebnél. A buffalo-i múzeumot például néhány műbarát-milliommos hozta össze. Mr. Olbright pompás palotát építtetett e múzeum céljaira egy park közepében. Más milliommosok alapot gyűjtöttek képek vásárlására. Mr. Chappin egymaga gyűjtötte a nevére elnevezett nagy képtermé ritka szép anyagát.

Az amerikai művészek, mint Sargent, John Alexander, Chase, stb. ugyanott végeztek művészi tanulmányaikat, a hol az európaiak, vagyis Münchenben, Párisban. Piktör van elég Amerikában is. A mi pedig a művészi kiállításon a nyomtatványokat, lapokat és szemléket illeti, az összehasonlítás határozottan Amerika előnyére válik az európai termeléssel szemben. Az amerikai lapokból óriási halmaza gerjed ki a talentumoknak.

A színházban két dolog volt visszatetsző előttem. Az egyik az úgynevezett «spot-light» (félvilágítás). A ki énekel, arra színes fény-sávot vetítenek. Minden egyéb el van sötétítve. És ezt úgy szólnak minden szereplő szerepénél ismétlik. A másik bizarrság az, hogy felvonás, illetve előadás végén, mikor már a függönynek kellene legördülnie, a legutóbbi szereplők a saját felfogásuk szerint meg megtoldják a jeleneteket, hogy ezzel is meghálálják a közönség tapsait.

Egyébként úgy vélem, hogy a jó ízlés Amerikában is az, mint bárhol. Míg egyes amerikai groteszk dolgot az «európai» ízlés megütözik, körülbelül úgy vannak ők is, mint mi, midőn azt mondjuk:

— Ez kell a magyarnak! — de mégsem egyeztetjük össze a magunk ízlésével. Éppen így fogadhatjuk az amerikai furcsaságokat is, midőn ők hasonlóképen mondhatják:

— Ez kell az amerikaiaknak! — de azért

MRS. SHERMAN-FISHER.

MRS. HENRY T. SCOTT.

MR. BULKELEY WELLS.

MRS. GENEVIÈVE CH. PHIPPS.

1. Szőlőszedés. — 2. Puttonos leányok. — 3. A szőlőt a kádba rakják. — 4. Taposás. — 5. A sajtolás.

SZÜRET EGERBEN, AZ IRGALMASOK CSEGLŐDI-HEGYI SZŐLŐJÉBEN.

Balogh Rudolf fölvételei.

nem fér össze minden az amerikai általános jóízléssel.

Arra a kérdésre, hogy azok a milliomos amerikaiak, a kikkel összetalálkoztok, érdeklődnek-e Magyarország iránt, Márk Lajos így válaszolt:

— A Magyarországról kérdezősködő amerikaiak azt válaszoltam, hogy kétféle amerikaiak vannak: a kik már voltak Magyarországon, s a kik még nem látták a szép földet európai utazgatásaik közben. Az illető yankeek hevesen óvást tettek s kijelentették, hogy mihamarabb nem fognak s nem akarnak tartozni az általam meghatározott — második kategóriába.

— roty.

REZÁNOV.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta Atherton Gertrude. Angolból fordította Esty Jánosné.

Ezzel hajótörést szenvednek Rezanov összes terei, melyek érdekében Kaliforniát felkereste, a mi nyomorult sítai telepeseire a végromlást jelenti, a társulatra pedig a csődöt. Rezanov nem beszélt előtte saját személyéről, kivéve, ha egy bizonyos cselekedettől tette, de mégis elmondott neki egyet-mást, Langsdorff és a két tengerésztszít pedig többet is. Nem volt ő afféle üresfejű caballero, ki ablaka előtt serenádozik, hanem egy negyvenéves férfi, kinek szenvedélyét észtehetőség és nagyravágás tartották féken. Büszkeséggel töltötte el a tudat, hogy egy ilyen em-

ber által szerettetik; és bár tudta, hogy Rezanovra kemény, munkás élet vár, csalahatlan ösztöne megérezte vele, hogy azért jövőendő életében nem lesz óra, melyben gondolatai ő hozzá ne térnének vissza. Mi ő, hogy egy ilyen ember pályájába akadályokat gördítsen? Hisz még itt e kertben négy hosszú napon át édes álmokban ringatta magát, hogy mily sokoldalú leleményességet fog kifejteni abban, hogy boldoggá tegye kedvese otthonát, ép úgy, mint abban, hogy a külvilágban elért sikereit kivívni segítse.

Most azonban mélyen felsőhajtott és kissé elkéseredett; a nehéz teher, mit a hosszú várakozás ró a leányra, máris ránehezéden látszott. Két év hosszú, nagyon hosszú idő volt! És okozhatott késedelmet még más is. Rezanov megbetegedhetik; hisz már meg is betegedett

1. Must-szűrés. — 2. A must elszállítása a városbeli pinczébe. — 3. Szalonnasütés. — 4. Szüreti táncz.

SZÜRET EGERBEN, AZ IRGALMASOK CSEGLŐDI-HEGYI SZŐLŐJÉBEN.

Balogh Rudolf fölvételei.

ama barbár éghajlat alatt, mielőtt Kaliforniába érkezett volna, aztán meg eme hosszú, hosszú idő alatt nagyon kétséges is volt, hogy csak egy sor irást vagy hírt kaphasson felőle. Az amerikai és angol hajóknak már tilos volt itt kikötni és bizonyára nem jön orosz hajó kaliforniai vizekre, a míg meg nem kötik a kereskedelmi szerződést és hivatalosan nem közlik a távoli Oroszországgal. Már eddig is gyakran fellázadt féktelen ifjú türelmetlensége ama végzet ellen, a mely őt, kibén annyira ki volt fejlődve a civilizált élet iránti vágyódás, a világ eme zugába vetette, de sohasem annyira, mint e pillanatban, midőn teljes tudatára ébredt egy oly ország primitív viszonyainak, a mely sok ezer mérföldnyire volt távol még Európa legszélsőbb tartományától is és melybe sohasem érkezett máshonnan levél, mint Spanyolországból, vagy valamely spanyol gyarmatból.

— Bár mi egy generációval később születünk volna, — tört ki belőle mély sóhajtással. — Hisz a haladás útja majdnem feltartózatlan és szinte természetesen fordul folyása ily termékeny, kívánatos ország felé, mint a miénk. De mindez még nem az én időmben fog bekövetkezni... nem, még nem az én időmben!

Felkelt és odakönyökölt a kis ablakba, melyre Santiago helyezte vissza a vasrácot és kitekintett a padrek által megmivelt dús búzaföldekre, az alattuk elterülő homokpartra, mely elzárta a bájos öblöt a szem elől, fel a zöldelő dombokra, melyek félkörben kerítették be az őstermészetnek e bájos zugát. Még feleslegesen képzelőtehetősége sem birt ez óriás kiterjedésű pusztaságba egy szép nagy várost odaképzelni. Talán létrejöhet idővel egy szabad kikötő, melynek szükségét mindig hangoztatta előtte Rezanov.

Ott a homokparton pedig még sok vályogfalú ház felépülhet, a kikötőben néhány hajó horgonyozhat, ha Spanyolország kénytelen

lenne a féltékenyen őrzött öblöt a hajóforgalomnak megnyitni, vagy ki tudja? ... talán egy virágzó orosz telep jöhetne létre, ha az orosz medve egykor felfalja a spanyol oroszlant? Gyakran hallott már Spanyolország hanyatlásáról beszélni, és ha Oroszország a Rezanovhoz hasonló férfiak nemzete, hogyan állhasson ellent Kalifornia az észak felől rázúduló áramlatnak? Ekkor talán felépül majd az a tündérváros, melyet ő Rezanovval képzelletben a tengerből felszálló ködpárákból kiemelkedni látott; itt tündökölni majd az a sok aranykupola, tetején a kettős kereszttel, a sok palota, bazár és torony; az erődök a dombtetőkön, a villák a völgyekben és a szigeteken... De ekkor ő és kedvese már rég porladoznak... rég-rég porladoznak már!

Nagyon is fiatal és életvidor volt azonban még, hogysem a rossz sejtelmek sokáig erőt vegyenek rajta. Végére is, két év nem volt örökkévalóság és az utána következő boldogságban úgy eltűnik e szomorú napok emléke, mint a párak a napsugárban. Mereven összeszorított ajkai mosolyra nyíltak. Arca visszatért a rózsapír, szemébe a ragyogó tűz Ifjú leányka lett ismét, ki a rózsákkal befutott ablakban várja kedvesét, a világot pedig derültnék, ragyogónak tetszett ott lent, az ibolyaszínű párak ködében.

XXII.

Eme napokban Rezanov volt a szó szoros értelmében az úr és parancsoló a presidióban. Ha nem is „gyűjtötte fel” házigazdája házat, de a saját akarata szerint kormányozta azt. Egyik szobát irodának rendezte be, melyben ő maga, nem bízva megbízottjában, vizsgálta meg a misszióból beküldött egyes élelmiszerek mintáit. Szabad idejét a két ifjabb Argüello társaságában, zergét és foglyot vadászva töltötte. A sanguinikus természetű Don José már teljesen fiának és jövőendő kaliforniainak tekintette és miután lelkiismeretét ekkép megnyug-

tatta, társaságát mint a jóságos ég ajándékát élvezte. A kormányzó azonban, miután éppen megjegyezte, hogy minthogy Kaliforniának jelenleg már két kormányzója is van, jobb lesz, ha ő Montereybe vonul vissza és ott egész nap siestát tart; egy szép reggelen csakugyan elutazott, de szívélyesen így búcsúzott: — Isten tartsa meg még sok, sok évig excellentiádat!

Rezanov, amár most már beteljesülve látta legvérmesebb reményeit, a mint a dombtetőről letekintett a virágzó, folyóktól öntözött, tölgyerdőktől beárnyékolt szép völgyekbe, melyekben annyi gabona megtermett, hogy attól akár Oroszország összes telepesei eszerszer is jóllakhattak, amár mindig jobb és jobb erőben érezte magát, és jobban örült, mint valaha az életnek, ne képzeljük egy pillanatra sem, hogy meglegedett lett volna. Conchát alig látta. Ott maradt a Moraga házában, és dacára, hogy néha-néha ellátogatott táncmulatságok alkalmával a presidióba, és dacára, hogy ő maga egyizben bedőre volt hivatalos Moragához, mikor ott megtartották a formaszertü eljegyzést és aláírták a család és annak benső barátai, valamint a papok, a tengerésztszitek és a kormányzó jelenlétében a házassági szerződést, egy pillanatra sem beszélhetett egyedül a leánynyal. Ez még csak egy tekintetével sem árulta el iránta való szerelmét. Tánc közben nem tűntette ki őt és miután az eljegyzést lehetőleg titokban tartották, míg el nem érkezik a pápai és a királyi engedély, Rezanov kénytelen volt viselkedését kifogástalannak elismerni. Midőn azonban az eljegyzés napján még észre sem látszott venni Rezanovnak azon igyekezetét, hogy őt a kertbe kicsalogassa, ez dühösen felült lovára és elvágott.

Az igazság mindebben az volt, hogy Concha sem szerette jobban a dolgok jelen állapotát, mint ő, de miután tudta, hogy a saját fellázadása a szigorú illemszabályok ellen, csak azoknak megszigorítását vonná maga után, elhatá-

rozta, hogy szerelmesét arra ösztökéli, hogy ez minden ügyesség és fortély felhasználásával egy türethetőbb állapot megteremtésén fáradozzék. És célját el is érte. Rezánov egy hét elmúltával már nemcsak dühös volt, de aggódni is kezdett. Ismerte a nők képzelőtehetségének túlkapásait és kitalálta, hogy Concha magányos tépelődése közben a jelenben mindent rosra magyarázott, a jövőt pedig sötétnek látta. Érezte, hogy neheztel ő reá a hosszú halasztással szemben tanúsított ellenkezése hiányáért, azért, hogy nem volt elég vakmerő a szökést ajánlani. Igaz, hogy volt a Junón egy pap, ki ámbár csak az alantasok lelkiüdvének gondjával volt megbízva, megeskethette volna őket, ha a hajó, összes vitorlát kifeszítve, északra siet. Tagadhatatlan, hogy e regényes megoldás kecsesítő színben tűnt fel Rezánov előtt, és ha nem gondol a Sitkán éhen vesző nyomorult telepekre sorsára, lehet, hogy kísértetbe eskü minden üzleti szerződést a pokolba kívánni és választottjával elmenekülni, mialatt San-Francisco még hajnali álmát aluszsza. Kétséges azonban, hogy tényleg valóra váltotta volna e kalandos tervét, miután nem volt az az ember, ki szem elől téveszt egy oly célt, a melynek sikerre jutásáért már egész akaraterejét és minden tehetségét látva vetette, azonfelül az élet erőszakos természetének megfékezésére tanította őt. És ehhez hozzájárult még az is, hogy ámbár lelkiismerete nem tiltakozott ama hivatalos kétszínűség ellen, melynek segítségével hazafias tetteket remélt végrehajthatni, fellázadt az ellen, hogy az ő benne megbízó vendégszerető házigazdáját kijátssza és szerencsétlenné tegye.

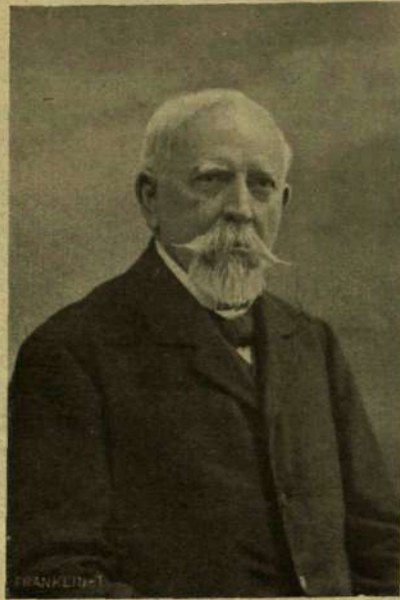
Végül azzal a ténnyel, hogy képzeletben még foglalkozni is tudott a kibontakozás egy olynemű módjával, mint a szokás, türelmetlensége Conchát napoként láthatni, még jobban fokozódott. Padre Abellához, a nőnemnek eme bölcs ismerőjéhez fordult tehát segítségért és az vizsgálatát is juttatott neki.

Csüörtök délutánra volt kitűzve a már oly sokszor elhalasztott indián táncmultság és a medve és bika közti küzdelem látványossága; nem a presidióban tartott ugyan, hanem a misszióban. San-Francisco egész lakosságát odavárták és valóban ügyetlennek kellett volna lennie Rezánovnak, ha az általános zűrzavarban, a mely a látványosság és az utána következő nagy vacsora alatt rendszerint uralkodni szokott, szerelmes férfi léte ne találjon alkalmat arra, hogy imádottjával négy szemközt beszélhessen.

Az idő kedvezett a papoknak, nem volt túlságos a forróság, bár a napsugarak elárasztották a síkságot és egyetlen felhő sem mutatkozott az égből ragyogó kéjken. A misszió falai sohasem tűntek fel fehérebbeknek, teteje sohasem pirosabbnak. A gyümölcsösben fehér és rózsaszín virágok virítottak a fák, a zöld gabonatengert lágy szellő ringatta; és ebbe a védett völgybe nem hatolt fel a tenger felől sem a vihar, sem a kőd.

A papok az előkelőségekkel a templom melletti folyosón foglaltak helyet; a katonák, matrózok a misszió és a presidió indián hiveivel egy négyzetű tér három oldalát foglalták el. Az indián asszonyok a szívárvány minden színében pompáztak. Az előkelő hölgyek a folyosón csipkemanillák, ékszer viseltek és élénk színű művirágot tűztek hajukba, mindegyik kezében a hagyományos legyező volt. Rezánov a commandanté és padre Abella közt foglalt helyet és miután nem volt valami jó hangulatban, annál imponálóbbnak és megközelíthetlenebbnek tetszett. Concha egy oszlopnak támaszkodva futó pillantást vetett feléje és azt a keserű kérdést vetette fel magában, vajjon ez a gögös európai valóban megérte-e az ő kezét és nem csupán egy oktalán, lányos ábránd-e az egész? De rendszeren nem sokáig tartott nála az ilyen alázatos kedélyhangulat, büszkén felengedett, hangosan felpezdült ereiben Európa legelsőbb nemzetének vére. A házigazdák és vendégek érdeklődése most az indián táncosok bohókás ugrándozásai felé fordult és Rezánov megragadta az alkalmat, hogy észrevétel nélkül előrehajolva, bámulva nyugtassa szemeit ama leányon, kit mintha most látna először szépsége teljes ragyogásában.

Bő mantillát viselt, fehér spanyol csipkéből.

Dóczy Gedeon, a debreczeni ref. leánynevelő intézet igazgatója, ki most töltötte be tanári munkássága ötvenedik évfordulóját.

Az akkori idők divatja szerint egyik széle hátulról, majdnem ruhája szegélyétől, magasra fel volt tűzve az aranyfésűre, mely haját tartotta. Két széle pedig szorosan keblére volt erősítve és kimutatta alakjának tökéletes körvonalait; egy nagy csokor sötétlevelű piros kastiljai rózsza ékeskedett ráncaiban. A rózsák jólmisér illata felhatolt Rezánovig, a ki kéjjel szivta magába. Tágranyított tüzes szemének dejes pillantása magához vonzotta a leányt; ennek megremegett ajka, büszke tartása elhagyta. Egy pillanatra teljes megértésben egymásba olvadt tekintetük; a férfi rozsdéban elült és ő egy udvarias megjegyzéssel fordult padre Abellához, ki figyelmét az indián táncosok legügyesebbjére hívta fel.

A mindkét nembeli rézbőrű bennszülött, felciczomázva, tarka madártoll-koronával hajukban, még visszasziszitóbban festett a rendesnél. Vízimadarak tolla képezte fogatékos ruházatot, apró csigából készült csörgő nyakláncot viseltek, karjaik és lábszáraik tetoválásait nem takarta most el a misszióban máskor rájuk parancsolt hosszú, ingszerű öltöny. Rezánov az ünnep tiszteletére üveggyöngyökkel és tarka szalagokkal ajándékozta meg őket és e díszük oly mérhetlen büszkeséggel töltötte el őket, hogy eleinte csak merev lépésben kezdtek a táncot.

De nemsokára nekitzesedtek az első tánc után, mely a férfiak részéről egyes otromba ugrásokból állt, mit a nők ritmikus tapssal kísérték, előhíztak egy szalmából készített bábót, mely egy egész ellenséges törzsnek volt a megszemélyesítője, azt ugrándozva, vadul ordítva és hadonászva vették körül, megtámadták, újra visszavonultak, végül áttörték nyilaikkal és vad diadalordítás közben, a melyet még a dombok is visszahangoztak, elhurcolták; a nők mindezt szakadatlanul egyhangú énekkel kísérték.

Most egy békés intermezzo következett, mely alatt a férfiak, fejként tartva a kifeszített ijjat, le s fel ugrándoztak, mellettük az asszonyok furcsa mozdulatok kíséretében testökhöz csapkodták kezeiket. Míg az indiánok egy része így táncolt, a többiek egy nagy máglyát raktak, meggyújtották, a törzsfőnök a tűzhöz lépett, felvette egy égő paraszt és lenyelte. Rögön követve példáját az egész törzs népe és vagy hogy enyhítsék az ezzel okozott fájdalmukat, vagy hogy az még jobban feltűztesse őket, hihetetlen ugrándozásokba és valószínű akrobata-mutatványokba fogtak. A mint végül négykézláb elrohantak, egy másik törzsfőnök rohant be, a ki szarvasbörbe volt bújtatva és kit vadászok vettek üldözöbe, néhány percig élethűen utánozta az üldözött szarvast, elbújt a fák mögé és a magas fű alá, a patakhoz futott, mintha inni akarna és szenvedélyes hangon hívta párját.

A mint végre a vadászok elől elmenekült, lelkes tapsvihart tört ki.

Egy óra alatt véget ért e változatos előadás,

kiűrtették a teret és egy lovas vaquero csapat nagy kiabálással, lassókat pattogtatva vágta-tott körül. Ezek a misszió marhahajásai voltak a dombon túli rancheriából. Diszruhákba voltak felöltözve, fejükön fényes fekete sombrero, ezüst zsinórral; a finom, fehér vászoning szabadon hagyta nyakukat, rövid, fekete bársony, ezüst zsinórral összefűzött nadrágot, piros övet és magasszárú sárga csizmát viseltek. Négyen közülük pisztolyal kezökben a folyosó előtt foglaltak állást, míg a többi a medvét és a bikát hurcolta elő.

A térség közepén eleresztették a fogoly állapotokat és megkezdődött a napi sportnak komolyabbik része. A már régóta koplalásra fogott dühös bika nekirentott a medvének, olyan ordítással, hogy az indián nők sikoltozva menekültek és még a férfiak is idegesen mozogtak. Egyik harcoló fél sem törődött azonban mással, mint a saját ellenfelével. Az egyik vért szomjazott, míg a másik halálos ölelésben igyekezett ellenfelét megfojtani. A vaquerók kiáltásaikkal és nyilaikkal ingerelték az állatokat; néhány percig csak egy rengő, ziháló, csapkodó tömeg volt látható az aréna közepén, aztán a bika kilógó nyelvvel elerült hátrára és bevonszoltak egy másikat helyette, még mielőtt a diadalmas fél a nézőközönségen eléghette volna ki vérszomjas dühét.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

— Nem kell hozzá több, csak tíz esztendő, no meg az a bizonyos kis szerencsés véletlenség, a mely még a Napoleonok karrierjéből se hiányozhatik és Magyarország olyan exportáló állam lesz irodalomban, mint Lisztben.

Mikor egy Berlinben megtelepedett és azóta ott már végleg meg is honosodott újságíró hazánkban ezzel az akkor nagyon is merészen hangzott kijelentéssel dobantotta meg a szívünket, annak — még nincs tíz esztendeje. És a tíz évnél rövidebb idő elég volt a bebizonyítására annak, hogy a ki e szinte kalandosan zengő jövődőlést megkockáztatta, valóban nem volt rossz proféta. A magyar irodalom az utolsó néhány esztendőben, minden túlzás nélkül megállapíthatják, karriert csinált a világlitteratúrában. Elég szárazon konstataálni, hogy ma nincs olyan nagy város Európában Budapesttől Kopenhágitól, a hol valamelyik színház műsorán magyar darab is ne szerepelne.

Ez az, a mit egy évtizeddel ezelőtt a legkevésbé sejtthettünk, hogy a leghatásosabb propaganda: a színház fogja így terjeszteni a magyar talantum dicsőségét. Mert elbeszélő irodalmunk és még inkább a magyar költészet beáradásának a világirodalom gyűjtőmedencéjébe már volt előzménye. Petőfi, Arany János, Jókai és Mikszáth művei már magukra öltötték szinte minden művelt nemzet nyelvének kontórsát és szinte minden művelt nemzet elismerésének palástját, koszorúját. Ha a magyar regényírók és novellisták gazdasági érteke egy színben állt volna a tehetségükkel és érdekeik védelme más termelők érdekeinek védtettségével, már régen fehérebb és nagyobb darab lenne a kenyerek. Se cipőt, se kalapot nem exportálnak — ingyen. De magyar regényt és novellát tömegben úgy, hogy a ki termelte, soha egy márkát, sziltinget vagy frankot se lát érte.

A magyar színdarab azonban még csak azzal se dicsekedhetett, hogy — lopják. Védtelenül is megvédte az, hogy: nem kellett. Tíz esztendővel ezelőtt az összes magyar drámaírók között talán csak az egy Dóczy Lajos volt, a kinek a munkája tolmácsolására idegen nyelvű művészet is vállalkozott. A magyar tehetség megjelent és hódított külföldi színpadokon is. De csak mint művészi tolmácsa idegen tehetségek szavának. Magyar származású kiváló, sőt nagy esztendő óta egész csapatát aratott diadalokat külföldi, főként német színpadokon, de művészetük nem magyar író sikerét szolgálta. Különbben idehaza se igen volt máskép. A magyar drámai termelés itthon is csak mellékfolyója volt a színházi műsornak. Táplálói erei között sem a leggazdagabb és nem a legalkalmasabb arra, hogy a sikerek hajóit emelje.

A változás, mint minálunk mindenben, ezen a téren is rohamban, átmenet nélkül történt. Még ki se kopott az ajkunkról a frázissá emlegetett sóhajlás ama bizonyos «várva-várt magyar drámaíró» után és a magyar drámaírók egyszerre csak ott voltak, a magyar zászlo ott lengett minden bátyafokon, a melyen a különböző nemzetek írói a színpadi sikerért küzdenek. Molnár Ferencz, Lengyel Menyhért sikerei egyik kaput a másik után nyitották meg, szabaddá tévén az utat a magyar talantumnak az egész világ elismeréséhez.

A mit elérték, igen nagy dolog. Mert nem véletlenség az, hogy minden magyar irodalmi termék között a színdarab volt az, a mely legnehezebben és legutóbbra tudott kijutni a vámvonalon. Azt se lehetne egész biztosan állítani, hogy nem is lett volna mit exportálnunk. Sőt nekünk az a meggyőződésünk, hogy a magyar drámairodalom jelenjének nagyszerű és diadalmas fölnyomulása nemcsak a saját jövőjének hatókörét és perspektíváját szélesítette ki, hanem múltja heverő kincseiből is kiemeli majd, a mi kincs benne igazán.

A kijuttatás nehézségének magyarázata egyszerűen az, hogy érdeke és féltékenység egyetlen más kapuját se őrizte olyan elszántan, mint a színházát. A mi nagyon természetes, mert semmi más írói dicsőség nem oly — kamatozó, mint a mely a színpadon ragyog. A színpad deszkája nemcsak a legtermészetesebb virágos kert, hanem igen gazdag aranybánya is. Egyáltalában nem csoda tehát, ha az idegen kincskeresők előtt, ha jó páncéllal burkolták be éppen a színházak kapuit azok, a kiknek nem lehetett kellemes a konkurrenzia. Páris színházait se tisztán a gall önézet és a magán kívüli minden mást lenéző nemzeti büszkeség kétségtelenül magában is óriási ereje tette egész a legutóbbi időkig bevehetetlen várrá minden idegen talantum próbálkozó törekvése ellenében. A tiltakozás tűzét, a mely minden ilyen kísérlet ellen is már eleve protestált, egy czéltudatos, nem erkölcs és etikai tartalom, de nem is minden önzés és minden gazdasági vonatkozás nélkül való politika hevítette és táplálta.

Ha ezek a hatalmasan megépített gátak mégis átszakadtak és a magyar színdarab hódító útra kelhetett, versenybe állhatott az egész művelt világon, ez a beigazolást ösztönöz fenyéti veti egy esomó nyilatkozatra, a melyekben az utóbbi évtizedek folyamán nálunk járt kiváló egyéniségek más-más szóval, egyik szalatosabban, a másik homályosabban, de körülbelül ugyanazt a benyomást vallozták. *Mascagni*, a ki tudvalólag két napra jött és hetekig maradt Budapesten és a ki egy kis tanulmányt is írt később a magyar népdalról, egy milánói lap tudósítójának ezt mondta:

— Sehoh se éreztem frissebben és erősebben a lehelletét valaminek, a mit nem tudok más szóval megnevezni, mint ezzel: a jövő.

Edison pedig csak a minapiban mondotta: — Van itt valami, a mit ugyancsak ritkán érez az ember Európában. *Frissesség.*

«Az elődök nagy munkája nem csak könnyebbé teszi az utódok munkáját, de el is veszi a gazdag örökséget kapott későbbi generációtól azt az edzettséget, a mely nagy munkára k'pessé tenné. A nagy a boldogulásnak már ki van (ptve a teljes úthálózata, a hol az értékek értékesítése már nem kerül külön küzdelembe, a hol a kiművelt formának egy óriási készsége áll az emberek rendelkezésére, ott mindig kevesebb olyan ember fog akadni a ki töretlen ösvényen fárads és hajlandó lesz lemondani a boldogulás ezer kész, biztos, kipróbált eszközéről, hogy próbálatlanul próbálkozzék. A nagy multú, gazdagon kialakult és bőséges jutalmazó erejű társadalmaktól sok frisséget, az új alkotásban való termékenységet nem igen várhatunk. És hogy ez az okvetlenül elkövetkező terméketlenebb korszak ne slyedjen az elhanyagolás korszakává, új szerepért kell vállalnia. *Fölfedezővé* kell lennie. Meg kell keresnie az újat és a frisseget ott, a hol még erőlködés nélkül és bőségesen terem. A hol még a kialakultlanság, a körülmények és viszonyok kevésbé kedvező állapota a legna-

Maróczy. Capablanca. CAPABLANCA, A VILÁGHÍRŰ SAKKJÁTSZÓ BUDAPESTEN, A LIPÓTVÁROSI CASINÓBAN. — Gárdonyi testvérek fényképe.

gyobb próbatételekre és erőfeszítésekre kényszeríti a törekvést és az alkotó energiát.

Ez az idézet egy *Hinter* nevű német író munkájából való, de tételeinek lövegei nem csak azokat találják, a kiket ezéba vett vele: a francziákat, hanem a németeket is. Meg lehet állapítani, hogy a német színházi irodalom is a szerencsésabb utódok korszakát éli és melybe sokkal hamarabb jutott el, mint a francia. A germán impulzus ereje sem elegendő már egymagában arra, hogy önállóan friss tartalommal töltsse a nagyszerű szükséglet kereteit. Sőt a németek hamarabb áttértek a *foljfedező* szerepkörére, mint a francziák, a kik most is még csak vonakodva és nehezen hódolnak be az idő kényszerítő erejének.

A kis skandináv nemzetek kiváló drámaírói a nagy német színházak tették az egész világ számára hallhatóvá és nemcsak ezek az írók, de a német direktorok se jártak rosszul a szolgáltatással. Jőszemű és tájékozott embereknek nem lehetett nehéz megsejtenniük, hogy norvégok, dánok hollandusok után reánk magyarokra, a mi talantainkra is rá kell a sornak kerülnie. És a hogyan a dolog megindult, ma már szélesebb medret ad a valószínűségnek, mint a milyet csak rövid idővel ezelőtt is — az ábránd mert kirajzolni magának.

Ma már szilárd pillérei vannak a próféciának, hogy a magyar színdarabnak igen jelentékeny jövője van az internacionális színpadi irodalomban. A magyar talantum, mint *írói egyéniség* elméssé és derűsebb, mint a német, száryalóbb, mint az északi, nem oly szikrázó, de érzésben sokkal teltebb, melegebb, mint a francia, érzesebb, mint a szláv és könnyedebb meg változatosabb, mint az angol. Ezzel nem azt az ostobaságot akarjuk mondani, hogy mindenben különb valamennyinél. De igenis állítjuk, hogy *sokféle* érenye van, tehát alkalmas rá, hogy sokféle izlésű közönség is kedvét találja benne.

És ha a terület-hódításra induló új magyar színdarab észrevehető módon *törekszik* is arra, hogy *minden izlést* szolgáljon, tehát a nemzeti karakter ható elemeit talán szándékosan is anynyira kifejejtse magából, hogy ezt még az idegen kritikus is megláthassa és konstatalhassa, ennek a magyarázatátul egyelőre elfogadhatjuk az új vendég túlságos buzgóságát, hogy az idegen ház szelleméhez alkalmazkodjék és ne beszéljen olyan témáról, a melyről nem bizonyos, hogy távoli halgatóit érdekelheti. De kétségtelen, hogy a mint a siker megszerzi neki szava értékének ontudatát, igenis olyan dolgokról fog beszélni, a melyek lelkét természet szerint közvetlenebbül ihletik, a

magyar darab magyar életről fog szólni az idegennek is és kétségtelen, hogy ezen a szón is feszülten és melegen fog es'ggni halgatóinak lelkes figyelmé. *Sigma.*

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Miranda. Olvasóinknak élénk emlékezetében lehet még a nemrég elhunyt nagy olasz író, *Fogazaro* verses lírai regénye, a *Miranda*, melyet *Zempléni* Árpád fordításában lapunk mult évi karácsonyi albumában közöltünk. A munka most könyv-alakban is megjelent s újra élvezhetjük lélekrajzoló mélyseit, erős, megkapó hangulatát, sajátosság miszticizmusát s előadásának nem mindennapi művészetét. Költői szépségeinél fogva e mű az olvasóknak valószínűleg nemzeti könyve lett, egyre új meg újabb kiadásai jelennek meg s olvasóink köre egyre terjed. 1874 óta, mióta megjelent, máig sem vesztett semmit sem frissességéből, sem érdekességéből. *Zempléni* Árpád fordítása művészi munka, csaknem egyenértékű művészettel követi az eredetit, zökkenők, nehézségek elurulása nélkül, hangban, stílusban híven.

«Szántóttam, vetettem. *Macski* Valér eziszter-cita-tanár, kinek szónoki és tanári hírneve nemcsak Egerben, a hol negyven évig, nemrég történt nyugalmába vonulásáig működött s ma is él, hanem messze e városon túl is ismeretes, most kiadta különböző időkben, különböző tárgyakról írt beszédeit és tanulmányait egy vaszkos kötetben. A beszédek többnyire valami alkalomra készültek, de tartalmuk felülemelkedik a pillanatnyi alkalmasságon, a tanulmányok egyrésze pedig kiváló kortársakról szól, a kiket az író személyesen ismert. Van néhány egyéb tárgyú felolvasás, értekezés is irodalmi, magyar nyelvi és östörténelmi kérdésekről, a filozófia egyes kérdéseiről stb. Valamennyi gyökéres és gondos magyarsággal, emelkedett szellemben van írva, ügy formájuk, mint magvas tartalmuk felülemeli őket az efféle alkalmi beszédek, felolvasások tömegéből.

Utijegyzetek egy jegestengeri vadászkirándulásról. Ritka magyar ember kerül abba a helyzetbe, hogy kirándulhat a Jegestengerre jegesmedvére és egyéb ott élő prédára vadászni. *Barcza* Györgynek megvolt ez a szerencse és az ilyen ritka dolog nem csoda, ha közlékenyebb teszi az embert. Megírta tehát vadászkirándulását s kiadta egy szép kiállítású kötetben. Munkáját maga sem kívánja többször tekinteni, mint utazása alatt vezetett naplónak, melyben följegyez nemcsak az eseményeket, hanem a benyomásokat is, melyeket ezek tettek rá. Krisztianiból indult utazására, Thronjemen és Tromson át indult a kirándulásra, a Jegestengerre. A vadászat ugyancsak gazdag zsákmánnyal járt s még több érdekességgel, a mint az a könyvben nagyon közvetlenül meg van írva s csinos fényképfelvételekkel is szemlélítette.

Luther-naptár. *Hetényi* Lajos evangélikus vallástanárról és *Scholtz* Odón evangélikus lelkész igen ügyesen és tartalmasan összeállított naptárt szerkesztettek az evangélikus hívek számára. Az 1912-ik évre szóló naptárban a rendes kalendáriumi köz-

leményeken kívül van protestáns tisztá névtár s ezenkívül számos gondosan írt s színvonalos olvasmányok nagy mennyisége. Ezek — köztük több ismert nevű költőtől és íróktól származó vers, elbeszélés — nagyjából a protestáns szellem élesztésére s az evangélikus hitélet dolgainak ismeretere vonatkoznak. Van a naptárban számos aktualitás is a lefolyt év fontosabb eseményeiről. Sok szép kép is tartkítja a naptár szövegét, a mi mind arra való, hogy a nemes ceflő kiadványnak megérdemelt népszerűséget szerezzen.

A „Jó Pajtás”, Sebők Zsigmond és Benedek Elek képes heti gyermeklapja október 22-iki számába **Endrődi Sándor** írt verset, **Szabóné Nogáll Janka** elbeszélést, **Sebők Zsigmond** folytatja **Dörmögő Dömötör** sportkalandjait. Folytatódik a „Világ legszebb meséi” sorozata **Kipling** egy bájos meséjével s a **Kis diákok levelei** című rovat is. **Faragó Géza** kedves kis képet rajzolt, **Hollósé De Grobois** Nandine új társasjátékot ismertet, **Zsiga** bácsi mulattató mókáinak egyikét mondja el, **Benedek Elek** folytatja regényét. A **Kis Krónika** rovat **Lévay József** arcképe közli. A rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki e szám tartalmát. A **„Jó Pajtás”-t** a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fill. Mutatószámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utca 4.)

Új könyvek.
Miranda. Fogazaro Antal lírai regénye. Az alsó eredeti XIII. kiadásából fordította **Zempléni Árpád**. Budapest, Franklin-Társulat; ára 2 korona.
Sántottam, velettem. Beszéd és tanulmányok. **Irta Maczki Valér**. Budapest, Rényi Karoly kiadása; ára 7 korona.
Utijegyzetek egy jegestengeri vadászkirándulásról. **Irta Barcza György**. Budapest, Pátria részvénytársaság.

1912. évi Képes Luther-naptár. Szerkesztették **Hetényi Lajos** és **Scholtz Ödön**. Sopron, Röttig Gusztáv és fia; ára 60 fillér.

EGYVELEG.

* Érdekes fényszórót találtak fel az angolok az autók számára. Kikészített lemez az egész, melyet az autók végén helyeznek el. E lemez az autók után száguldo kocsik lámpája fényének hatására vörös sugarakat lövell ki,

mely annyira feltűnő, hogy lehetetlen észre nem venni.

A német császár tudvaleg szívesen látja a vadász s mint ilyen előrangú szaktekintély a különböző fegyverek ismeretében. Vadászati felszerelésnek egyik legfontosabb része az önműködő ismétlődő pisztoly, mely fegyverekben valóságos forradalmat jelent a legújabb konstruált **Frommer** pisztoly, mely minden egyéb önműködő pisztolyt messze felülmúl az automaták fejlődésének csúcspontját képezi. Nem az csoda, ha most mindenki, ki ezt a nemes sportot űzi, előszeretettel **Frommer** pisztolyt látja el magát.

Minden ízében hazai gyártmány a **Réthy Béla** gyógyszerész eredeti pemefüzcukorkája a köhögés és rekedtség hírneves háziészere. A csinos kék papírdobozok, melyeken mindenkor rajta van a készítő aláírása, szintén hazai gyártmány. Számos hamisítvány lévén, a Réthy névre különösen kerétek ügyelni.

HALÁLOZÁSOK.

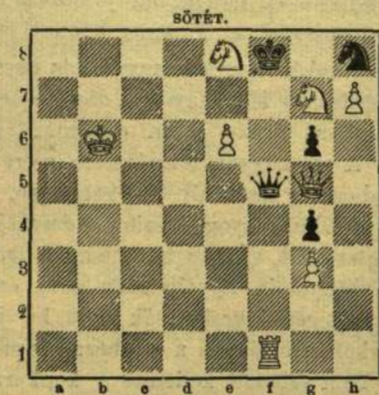
Elhunytak a közelebbi napokban: **Szentgyeydi és csejei gróf Wass Albert** főrendiházi tag, a széki református egyházmegye főgondnoka, 93 éves korában **Kolozsváron**. — **HALLMASER JAROSLAV**, volt 48-as honvéd, nyug. sőtánytiszt, **Gyulafehérvár** város rendőrbiztosa és képviselőtestületének tagja, 87 éves korában **Marosparton**. — **BRÜNDL János**, nyugalmazott herceg Esterházy uradalmi pénztárnok, életének 70-ik évében **Lékán**. — Idősb **PÉTERY LAJOS**, nagysarlói birtokos, nyug. postamester, a dícsó emléki nagysarlói győzelmes csata idejében községi bíró, majd nemzetőr-tiszt, 92 éves korában. — **Kissolyosi SImó FERENCZ** földbírtokos, Szilágymegyeének virilis jogon törvényhatósági bizottsági tagja, Szilágynyagyaluban. — **PÁPAY SÁNDOR** nyug. altábornagy, 77 éves korában **Grázban**. — **Smoogina ANTAL** kereskedelmi és iparkamarai és városi képviselőtestületi tag, 65 éves korában **Fiumében**. — **Sömjenyi és noszlopi NÉMETH LAJOS** nyug. ág. ev. népiszkolai igazgató-tanító, 70 éves korában **Békéscsabán**. — **LIIA ANTAL** királyi ítélőtáblai bíró, 63 éves korában **Selmeczbányán**. — **Biró János** gyógyszerész, bankigazgató, **Kolozsváron**. — **MÁRTON ARON** pénzügyügyi biztos, 42 éves korában **Nagyenyeden**. — **PÓKA DEZSŐ** dr., járási tisztviselő, **Brassó** vármegye th. főorvosa, 53 éves korában **Brassóban**. — **MALMARITS GYULA**, 29 éves korában **Budapesten**. — **ROMAY LÁSZLÓ** nyug. pénzügyi számellenőr, 81 éves korában **Szolváron**. — **BÖHM ALAJOS**, 76 éves

korában **Köteleken**. — **ULTMANN IGNÁCZ**, 73 éves korában **Budapesten**.

HASZINSZKY FERENCZ, **Haszinszky Frigyesnek**, a híres természettudósak és az Akadémia rendes tagjának özvegye, 84 éves korában **Budapesten**. — **ÖZV. MOLDOVÁN JÁNOS**, szül. Kovács Julianna, 71 éves korában **Magyarlónon**. — Idősb **KOVÁCS SÁNDORNÉ**, szül. Szép Mária, 74 éves korában **Budapesten**. — **NAGYSARLÓI MAGYAR-KOSSA FERENCZ**, szül. mezőmadarasi Madarassy Irma, 54 éves korában **Budapesten**. — **ÖZV. HADADI KOVÁCS JÁNOS**, szül. kinizsi Kinizsy Ilona, 54 éves korában **Szökefalván**. — **FRÖHLICH GYULÁNÉ**, szül. Lesnitszky Karolin, 54 éves korában **Budapesten**. — **SÁNDULA BORRÁLA**, 48 éves korában **Monoron**. — **OTTINGERNÉ CSEFKE ERZSÉBET**, alsószentiváni állami elemi iskolai tanító, Alsószentiván községben. — **ALTORJAI LŐRINCZ IGNÁCZ**, szül. kisjezsényi és megyefalvai Jeszenszky Marina, **Bácsalmáson**. — **FARAGÓ ZSIGMONDNÉ**, **Faragó Zsigmond** kataszteri mérnök felesége, **Budapesten**.

SAKKJÁTÉK.

2767. számú feladvány Warden F. bárótól, Baja.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

2763. sz. feladvány megfejtése Schuster Zsigmondtól. (+)

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Be8-c6	Ba5-d5 (a,b,c)	1.	Be7-d6	Ke5-d5
2. Fe7-f6	Bf5-f6	2.	Va4-b4	c.
3. Be6-c6	stb.	3.		
-
1.	b.	1.	Hal-b3
2. Hd5-e7	Ff7-ab	2.	Hd5-f6 Bf5-g6
3. d2-d4	stb.	3.	Fe6-f6

Bluz-selyem
méterje 1 K 75 fill. től feljebb. Utolsó divat-ujdonságok! Bérmentve és már elvámolvá házhoz szállítva. Gazdag mintakollekciót postafordultával küld: **HENNEBERG** selyemgyáros Zürich.

Fog-Krém
KALODONT
Szájviz

RIDIKÜL-t
és egyéb finom bőrűt legelőnyösebben vásárolhat a készítőnél **CSÁNGÓ-nál**
Budapest, IV., Muzeum-körút 5.
TELEFON: 67-00.
Olcsó szabott árak. Grand Prix arany érem Páris.
A CRIM PONTOS!

Serravallo
kina bora vassal
Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabban kitüntet Erősítőszeregy gyengékedők, vérszegények és labdadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősítő és vérjavító szer.
Kittató iz. 7000-nél több orvosi vélemény.
J. Serravallo, cs. és kir. udv. szállító **Trieste-Barcola**.
Vásárolható a gyógyszerárakban feltüntet őrvegekben. K 260, literes üvegekben K 480. a

Urak, hölgyek és gyermekek
Érdeke, hogy cipőszükségletüket **Szekely és Tsa** cipőraktárában Muzeum-körút 9. szerezze be. Kérjen árjegyzéket.

TORLEY-PEZSGŐ.
és a hozzávaló anyagok a legmodernebb kivitelben olcsó árakban beszerezhetők: **WIEG TESTVÉREK-nél**
Budapest, V., Deák Ferencz-utca 16. szám.
Előnyömd és mórjzterem. Választékát szívesen küldünk.

Svájczsi selyem a legjobb!
Kérjen fekete, fehér vagy színes újdonságainkból mintákat: **duchesse, voile, satin, soie, tafetas, orpè** de **china, coltanne, côtelé, mousseline** 120 cm. széles, méterenként 120 K-tól kezdve. Ruháknak, blúzoknak stb.-nek való bárszony és peluche, ugyancsak hímzett blúzok, valamint balást-pamut-vászon- és selyemhálk. Mi csak igazán jó és szívesen válasszunk el vázát és portómentesen közvetlen magánvevőknek.
SCHWEIZER & Co., LUZERN U 23 (Svájc).
Selyemkivitel. Királyi udvari szállító.

Kufeke
A külföld és belföld legkiválóbb szaktekintélye mint legjobb táplálékot ajánlják a **Kufeke-t** hányáskezelésnél, bélhurutnál és hasmenésnél. :: ::
Gyermekeknek és felőtteknek.

Oly hölgy
a ki az egészséges bőrápolásra súlyt fektet, szívesen álmatlan, gyöngédet puha bőrt, valamint fehér arcát érteni óhajt, kizárólag a **veszőparipa-illiomtejszappant** használja. — Egyedüli gyártó: **Bergmann & Co. Tetschen a. E.**
Darabja 80 fillért minden gyógyszerárban, drogériában és illatszertárolásokban stb. kapható.

Tollak, virágok, szabadiszkek!
Eredeti párisi újdonságok **ROSENBERG MÓR** művirág- és díszollgyártással egybekötött nagykereskedésében
Bpest, IV., Városház-u. 16. — Telefon 136-96.

A magyar királyi államvasutak téli menetrendje.

Dél felé				Dél felé				Dél felé				Dél felé			
A vonatok indulása Budapest nyugati p. u.-ról. Érvényes 1911 október hó 4-től.				A vonatok érkezése Budapest nyugati p. u.-ra. Érvényes 1911 október hó 4-től.				A vonatok indulása Buda-Császfürdőre.				A vonatok érkezése Buda-Császfürdőbe.			
vonat szám	óra	perc	hova	vonat szám	óra	perc	honnan	vonat szám	óra	perc	hova	vonat szám	óra	perc	honnan
152	6:15	szv.	Bákosfalva-Újpest	104	12:05	szv.	Bákosfalva-Újpest	151	6:05	szv.	Dunakeszi-Alag	165	12:50	szv.	Bákosfalva-Újpest
122	5:35	szv.	Érsekújvár	714	12:10	szv.	Szeged	723	5:25	szv.	Czegled	137	1:20	szv.	Nagyvaras
154	5:55	szv.	Vác	1404	12:20	szv.	Zsolna, Berlin	725	5:35	szv.	Czegled	703	1:25	szv.	Bukarest, Bázis
715	6:40	szv.	Stagéd, Szolnok	138	12:25	szv.	Nagyvaras	4101	6:50	szv.	Esztérgom	103	1:40	szv.	Páris, Wien
4109	6:10	szv.	Esztérgom	4105	12:30	szv.	Bákosfalva-Újpest	133	5:55	szv.	Nagyvaras	503	1:50	szv.	Tóváros, Kolozsvár, Esztérgom
156	6:20	szv.	Bákosfalva-Újpest	4114	1:50	szv.	Dunakeszi-Alag	7256	6:00	szv.	Czegled	167	1:55	szv.	Esztérgom-Németi
6602	6:35	szv.	Lajosmizse, Kecskemét	103	2:00	szv.	Esztérgom	153	6:05	szv.	Bákosfalva-Újpest	4107	2:05	szv.	Esztérgom
102	6:50	szv.	Wien, Páris, Ostend	106	2:05	szv.	Wien, Páris, Ostend	6607	6:10	szv.	Lajosmizse	169	2:10	szv.	Dunakeszi-Alag
606	7:00	szv.	Jegyház, Brassó, Körömsztó	150	2:10	szv.	Páris-Nána	721	6:20	szv.	Szolnok, Czegled	171	2:15	szv.	Bákosfalva-Újpest
1402	7:05	szv.	Zsolna, Berlin	170	2:15	szv.	Bákosfalva-Újpest	901	6:25	szv.	Konstantinápoly, Belgrád	6063	2:40	szv.	Kecskemét
104	7:55	szv.	Kisvárd, Wien	4108	2:20	szv.	Esztérgom	706	6:30	szv.	Konstantinápoly, Bukarest	503	2:45	szv.	Temesvár, Szeged
158	8:05	szv.	Dunakeszi-Alag	108	2:30	szv.	Wien	1407	6:40	szv.	Berlin, Zsolna	139	2:50	szv.	Nagyvaras
708	8:15	szv.	Orsova, Bázis	724	2:35	szv.	Galánta	709	7:15	szv.	Bukarest, Bázis	4109	3:05	szv.	Esztérgom
712	8:30	szv.	Temesvár	6606	2:50	szv.	Lajosmizse, Kecskemét	125	7:20	szv.	Páris-Nána	175	3:15	szv.	Bákosfalva-Újpest
134	8:45	szv.	Nagyvaras	140	3:55	szv.	Szeged	727	7:25	szv.	Czegled	115	3:25	szv.	Wien, Berlin
4104	9:05	szv.	Esztérgom	110	5:15	szv.	Wien	501	7:30	szv.	Bukarest, Kolozsvár, Mór	1403	3:30	szv.	Berlin, Zsolna
114	9:20	szv.	Wien, Berlin	142	5:20	szv.	Nagyvaras	155	7:35	szv.	Bákosfalva-Újpest	707	3:35	szv.	Orsova, Bázis
160	9:40	szv.	Bákosfalva-Újpest	148	5:25	szv.	Esztérgom	4103	7:45	szv.	Esztérgom	107	3:40	szv.	Wien
162	11:05	szv.	Bákosfalva-Újpest	176	5:50	szv.	Bákosfalva-Újpest	6501	7:50	szv.	Kecskemét, Lajosmizse	711	3:45	szv.	Bázis, Temesvár
6504	11:15	szv.	Lajosmizse, Kecskemét	138	6:00	szv.	Páris-Nána	187	7:55	szv.	Vác	179	3:50	szv.	Bákosfalva-Újpest
116	12:00	szv.	Wien	724	6:15	szv.	Czegled	187	8:00	szv.	Páris-Nána	143	3:55	szv.	Pilisbánya
				724	6:15	szv.	Nagyvaras	719	8:35	szv.	Páris-Nána	181	4:00	szv.	Nagyvaras
				724	6:15	szv.	Czegled, Osa	129	8:45	szv.	Nagyvaras	109	4:05	szv.	Wien
				4110	6:40	szv.	Esztérgom	159	9:10	szv.	Dunakeszi-Alag	6505	4:30	szv.	Kecskemét
				114	9:20	szv.	Wien, Berlin	1401	9:40	szv.	Berlin, Zsolna, Páris	181	4:35	szv.	Lajosmizse
				6508	7:40	szv.	Czegled	4105	9:55	szv.	Esztérgom	1405	4:45	szv.	Berlin, Zsolna
				710	8:05	szv.	Bukarest, Bázis	161	10:25	szv.	Bákosfalva-Újpest	505	4:55	szv.	Orsova, Kézdivásárhely
				132	8:10	szv.	Vác	119	11:15	szv.	Galánta	145	5:05	szv.	Vác
				4112	8:30	szv.	Dunakeszi-Alag	163	11:50	szv.	Bákosfalva-Újpest	6513	10:30	szv.	Osa
				118	9:30	szv.	Wien, Páris				117	10:35	szv.	Wien	
				118	9:30	szv.	Bukarest, Stambul				717	11:00	szv.	Temesvár	
				184	10:00	szv.	Dunakeszi-Alag				101	11:05	szv.	London, Ostend	
				706	10:15	szv.	Szeged, Bázis, Bukarest				185	11:25	szv.	Páris, Wien	
				730	10:30	szv.	Kiskunfélegyháza								
				002	11:20	szv.	Konstantinápoly								
				146	11:25	szv.	Nagyvaras								
				702	11:30	szv.	Bukarest, Konstantinápoly								

Szerkesztői üzenetek.

Haldoklás. Inkább kongás, mint haragszó, üres szavak, hangosak, de lélek nélküliek.

Valaki elment. Csupa sablon, egy szó sincs benne, a mi elárulná az érzés valami melegségét.

Ha itt ülél. Ki visszatér. Szó, puszta szó, a mely sem nem mond, sem nem érezet semmit.

Megörkőzés. Ima közben. Verseiben a legszebb a kaligrafia, — a mit a gondosan cirkalmazott betűk mondanak, merő szavak.

Üzenek egy egri lánynak. Valami nota-szerző hasznukat vehetné, — így magukban bizony nem tudnak megállni.

Apró őszi temetések. A kuszán szálló színek nem tudja egységbe összehozni s ezért nem keresedik ki a versből semmi: so kélp, se muzsika.

Valakinek. Ha nincs kinek levelet írnia, a mint panaszkodik, — hát ne írjon.

KÉPTALÁNY.

A 39-ik számban megjelent képtalány megfejtése: A nyugalom ott kezdődik, a hol kívánságaink végződnek.

Felolós szerkesztő: **Holtz Pál**. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

SALVATOR kiváló bór- és lithiumos gyógyforrás
vese- és hólyagbajoknál, kövszénynél, cukorbetegségnél, vörhenynél, emésztési és lélegzési szervek hurutjainál kitűnő hatása. — Természetes vasmentes sanyuviz.
Kapható ásványvízkereskedésekben és gyógyszerárakban. **SCHULTES ÁGOST** Szinye-Lipóczi Salvatorforrás-vállalat, Budapest, V., Rudolf-rakpart 8.

Lohr Mária (Kronfus)
cipke-, vegyítéskészítő, kollektív-, színesperoló- és színesmegővő gyári-intézet. * * * Telefon 57-08. Budapest VIII. kerület, Baross-utca 85. szám.
Fiókok: IV., Kelemen-utca 14.

A MADERSPACH-féle BENZOÉ-ARCKRÉM

már nem új készítmény, hanem évtizedek óta kipróbált és legjobban bevált arczszépítő szere a u. é. hölgyközönségnek. Különös előnye abban rejlik, hogy már pár napi használat után az arcbőrnek bájos üdéséget, lágyaságot, fehérséget kölcsönöz. Megakadályozza a szeptil- és mitesszerképződést és közömbösíti az oly kellemetlen tulzsiros, fényes arcbőrt, eltünteti a vimmerlité, pattanást, korosabb hölgyek is előszeretettel használják, mert kisimítja a korai ráncokat. Eltünteti a kiütéseket, az arcz és közvörösését. Ára 1 korona, hozzá Benzoé-tejszappan 70 fillér, Benzoé-tej 1 K 50 fillér. Postán szállítja az egyedüli készítő:.....

MADERSPACH FERENCZ gyógyszerész.
Rákospalota, Liget-tér 9. szám.

Neurasthol

örv. védve.
Leghatásosabb erősteszér nemi neurasthenia eseteiben.
Külső használatra.
Biztos siker!
Ára üvegenként 12 korona, orvosi használati útszállással.
Kapható a főelárúsnál:
Apoth. zum goldenen Hirschen
Wien, I., Kohlmarkt
és minden gyógyszerárban.

+ Soványság. +

Szép, tel. testi omokot, gyönyörű keblet nyerhet a törvényileg védett, «BUSTRIA» erpaporok által, arany érmevel kitüntetve: Párisban 1900, Hamburgban 1901, Berlinben 1903. Húzás 6-8 hét alatt egész 30 fontig. Szigorúan szolid, nem ámtás. Számos köszönetnyilvánítás. Bezoza használati utasítással 270 K. A pénz postalányon beküldése, vagy utánvét mellett, beleértve portó is. Hygienische Institut Dr. Franz Steiner & Co., Berlin 57., Königsgrätzstr. 85. Lakást Magyarországra: Török J. gyógyszerár Budapest, VI., Király-utca 12. szám.

Az önműködő Frommer-pisztoly

a szakértők zsebpisztolya!

Kilenczlövetű.
7.65 mm. kaliberű.

A FROMMER PISZTOLY

a legmagasabb körök hordják és az a. m. kir. határrendőrség, az államrendőrség, az erdészet, a posta- és távirásdolgálat, valamint számos városi rendőrség rendszeresített szolgálati fegyvere.

Az egyedüli pisztoly a világpiacra, a melynek csöve lővés közben épp olyan erősen és megbízhatóan van elzárva, mint a legújabb katonapuskáké, tehát a lővőnek

a legnagyobb biztonságot

és a legkitűnőbb lövési eredményt nyújtja és a mellett kényelmesen zsebben hordható. Negyzseres biztosítója van legtekélyesebb kivitelben. Félkézzel kényelmesen felhuzható és bármikor leereszthető kakasa.

Minden részében teljesen kicserélhető gépmunkával készíti a

FEGYVER- ÉS GÉPGYÁR R.-T. BUDAPESTEN.

Kapható a bel- és külföld minden jobb fegyverkereskedésében. Különféle nyelvű leírás díjmentesen rendelkezésre áll.

Magyar Structollipar
Dus választék!
Saját gyártmány!

STRUCTOLL

Pleureus szomorú toll, köcsög, div. fűzők
GUTTMANN ANTAL
Budapest, IV., Szervita-tér 8. I. em.
Gyári árak. Telefon 91-13.

Csak a minőség

révén lett világhírű a valódi

PALMA kaucsuk Cipősarok

FALTENBERGER

RUHAFFESTO- VEGYÍTISZ-TÍTÓ- ÉS GOZMOSÓ-GYÁR
GYÁSZESZETBEN RUHÁKAT 3 NAP ALATT LEGSZEBBEN FEST FEKETÉRE. ■ ALAPITVA 1810.

UJ-VUKOVÁRI arcztisztító kenőcs

szepit, himlőhely, sömör, májfoltok, fakadékok, forrosági pürsének, orrvörösségek és minden egyéb arczvirágások ellen, valamint az

mely az arczkenőccsel a használati utasítás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézetet kölcsönöz.

Egy nagy tégely ára 1 K 60 fill. Kisebb 1 K, szappan 1 K. Utánzatoktól óvakodjunk! Csak Krajcsovicsek által Vukováron készített kenőcs valódi. Minden tégelyen Krajcsovicsek a készítő arczképe látható.

Főraktár: Budapest, Király-u. 12. és Andrássy-ut 26. Török József gyógyszerár.

Angol bőrbutoripar
Bőrbutor
szakműhelyek
KENDI ANTAL
Budapest, IV. ker.
Semmelweis-u. 7. sz.

Rozsnyay
SERAIL
pipere-
különle-
gességei

kipróbált, közkedvelt és igen elterjedt szerek — Serail-arczkendőcs kiváló hatású szappán ellen, az arczot fehérit és bárszappanná teszi. Kis tégely 70 fillér, nagy tégely 1 korona 40 fillér. — Serail-öröme nappali használatra 1 korona. Serail-hajszesz hajhullás és korpaképződés ellen. Kiváló hatású, hajnövést elősegíti. 1 üveg 1 korona 50 fillér. — Serail-puder. Kitűnő pipere-por fehér, rózsas- és krém színben. 1 doboz 1 K. Serail-szappan 1 drb 60 fillér. — Valódi epeszappan 1 drb 80 fillér. — Serail-szájvíz 1 üveg K 1.50.

Kapható Török József gyógyszerárban Budapest és Rozsnyay Mátyas gyógyszerárban, Arad Szabadság-tér.

Még csak néhány napig.
Ezen XXIX. magyar királyi
jótékonycélú államsorsjáték
Huzás már főnyereménye 200,000 korona készpénzben.
1911. évi
decz. 14-én. Az összes nyeremények összege 475,000 K készpénzben.
Egy sorsjegy ára 4 K.

Sorsjegyek kaphatók a magyar királyi lottóvédelmi igazgatóságnál Budapest (Vámpal.), valamennyi posta-, adó-, vám- és só-hivatalnál, az összes vasúti állomásokon s a legtöbb hányttársaságban és váltó-üzletben. Játéktervet ingyen és bérmentve küld.

A m. kir. lottóvédelmi igazgatóság.

ANYÁK FIGYELMÉBE!!

A gyermekek ellenszert, legkiválóbb tápszere az elválasztás időszakától kezdve a "Phosphatine Falières"

Igen kellemes ízü, könnyen emészthető. A fogzást megkönnyíti és biztosítja a csontrendszer fejlődését.

Egy nagy doboz (elegendő 3 hétre) ára 3 korona 80 fillér. Főraktár: ZOLTÁN BÉLA gyógyszerár Budapest, V., Szabadság-tér (Nagykorona-utca sarok).

Központi fűtések

alacsony nyomású gőz- és melegvízfűtések. Szellőző berendezések. Központi melegvízkészítő telepek. Szárítótélepek mindenféle ipari célokra.

Eredeti Meidinger-kályhák
Meidinger töltő, szellőztető, és szabályozó kályhák és kaloriferek.

Folytonégő kályhák
(Dauerbrand)
Legolcsóbb fűtés. A hideg beállítással (egyszeri befűtés mellett egész télen át ég és a szobákban egyenletes kellemes meleg).

EISLER és VÉRTES
Meidinger-kályhák gyára és központi fűtések berendezési vállalata.
Budapest, VI., Andrássy-ut 41. sz.

Magyar Structollipar
Dus választék!
Saját gyártmány!

STRUCTOLL

Pleureus szomorú toll, köcsög, div. fűzők
GUTTMANN ANTAL
Budapest, IV., Szervita-tér 8. I. em.
Gyári árak. Telefon 91-13.

Riessner Kályhák

Phönix-folytonégők
Egészségi szempontból legkitűnőbb rendszer. Eredeti biztonsági szabályzóval. Gázkiömlések és robbanások kizárva.

Pluto az új rendszer.
A fűtési szakma terén éveken át tartott tanulmányozások kimagasló eredménye.

Fortuna

Ringeisen Testvérek, Budapest, Hold-utca 21.

Angol bőrbutoripar
Bőrbutor
szakműhelyek
KENDI ANTAL
Budapest, IV. ker.
Semmelweis-u. 7. sz.

SZŐLŐ-OLTVÁNYOK

szőlővesszők és Oléitochin (40%) hatóanyagok alkalmas csomókák venterzésre legelőlegesen ajánljuk a legjobb hirtűvek fervező

Szücs Sándor Fia
szőlőtelepet Biharodszegen.
Ha a saját érdekét tartja szem előtt, úgy ne vegyen addig oléitochint vagy vesszőt, míg a fenti csomag képen nagy árjegyzékét nem közele ingyen és bérmentve. Ezen árjegyzék minden szőlőteleket érdekel hasznos tartalmú fogva.
Oléitochin és szőlővesszők. Számos oléitochin leírás. A készlet értéke a telep megtelepítésére szívesen látatnak.

Elsőrangú készítmények!

Hegedők és Gordonkák
Gzimbalmok
Önműködő hangszerek
Grammofonok

Dus választékban kaphatók a minőségért elvállalt teljes szavatosság mellett kényelmes havi lefizetésre.

Szíveskedjenek legújabb nagy lépes hangszerekárjegyzékünket kérni (eseleg lemezjegyzékét is)

Gitárok
Cziterák
Fuvolák
Klarinétok
Harmonikák
Intonák stb.

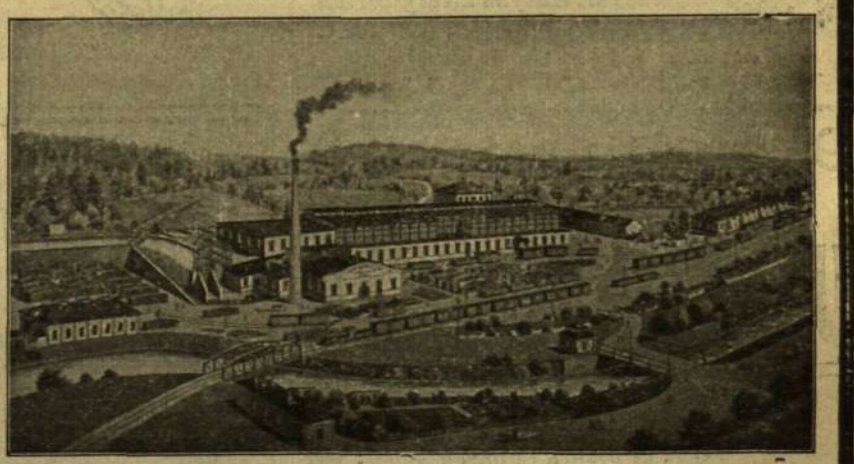
Aufrecht és Goldschmied utóda Elek és Társa r.-t. Bpest, IV., Károly-körut 10.

DAVID KÁROLY és FIA

dobozáru- és faanyaglemezz-gyár részvénytársaság.

Napi gyártás 500,000 doboz, — 150 lóerőre berendezett gép. — 500 munkás.

Szállít évente 200 vagon szürke, barna és fehér lemezt. 500 lóerős gép vizierőre. 300 lóerős gőzgép. 200 munkás.

Sürgönyezim
-CARTONAGE- Közp. iroda: Budapest, I., Mészáros-utca 58. Telefon: 41-48. szám.

EZEN KÖNYV INGYEN KAPHATÓ.

A hipnotizmus és személyes magnetizmus titkainak feltárása.

A rochester new-york-i Tudományos Intézet az imént egy a hipnotizmus, személyes magnetizmus és magnétikus gyógyászmódról tárgyaló és feltűnő keltő könyvet becsúszott nyilvánosságra. A maga nemében a legelőadatosabb és legkiválóbban megérthető mű, mely valaha a nyomdából kikerült. Az intézet igazgatója elhatározta, hogy egy rövid kizabott időn belül egy-egy ingyen-példányt ad mindazoknak, akik komoly érdeklődéssel viselkednek ezen csodálatos tudomány iránt. A könyv a világ leghíresebb, a hipnotizmussal foglalkozó szakialistája egy-egy munkásságának az eredménye. Most már mindenki saját otthonában díjmentesen tanulmányozhatja a hipnotizmus és személyes magnetizmus titkait.

A SZEMÉLYES BEFOLYÁS BÖLCSÉSZETE.

A SZEMÉLYES MAGNETIZMUS, HIPNOTIZMUS ÉS SUGALLÁSROL
TUDOMÁNYOS ÉRTEKEZÉS
A HATALOM TITKA AZ EGÉSZSÉG TUDOMÁNYA. AZ ÉLET MISZTERIUMA! FEL VÁNNAK TÁRVA ELŐTTÜNK. NEW YORK INSTITUTE OF SCIENCE. ROCHESTER N.Y. U.S.A.

A hipnotizmus az emlékezőtehetséget élesíti és vasakatot fejt ki bennünk. A bulgáros szemérmesség erői vesz; feléleszt a remény, tisztítja a dicsőítést, a sikerre való elhatározásunkat és megadja nekünk azt az önbizalmat, mely meggyőzhet mindenkit saját valódi értékéről. Követni nyújt a lelki ellenőrzés helyi titkaihoz és lehetővé teszi azt, hogy bárkinek gondolatait és akcióit önkényesen ellenőrizhessük. Ha megértted ezt a nagyszerű és titokzatos tudományt, sugallásokat plántálhatsz az emberi lélekbe, melyeknek kivételre egy nap alatt vagy akár egy év múlva is számíthatsz. A saját rossz szokásaidat valamint betegségeidet, ugyancsak magad gyógyíthatod vele. Megszabadítható álmatlanságot és idegességétől, fizeti és családi gondjaitól. Nyomban hipnotizálhatsz egyetlenegy szanipilantásos idál embereket ezek tudta nélkül és őket akaratod szerint erősen befolyásolhatod. Kifejleszheted a legmagasabb fokig a benned szunnyadó zenei vagy dramatikai talentumot; megbővítheted jövedelmeket; kifejlesztheted telepatikus és jóvőbelátó tehetségedet; érdeklődés és iráadás hipnotiku előadásokat adhat; kíváncsiságot, bizalmatlanságot számokra szerelmet és örök barátságot; meggyőzheted magad mások befolyása ellen; financiaiális tekintetben nagy sikert arathatsz és hatalomra lehetsz szer. A new-york-i intézet garanciát nyújt arra, hogy önnek szokot a titkokat feltárja, melyek a mondottak előrelépő vezetnek. A hipnotizmus legnagyobb és legikéresebb iskolája. Az intézet, mely példányt kíván, szíveskedjék csupán címét egy tíz filléres bélyegű levelel Japán vagy 25 filléres bélyegű levelel levelelni a New York Institute of Science, Department 114. M., Rochester, New-York, U.S.A. címhez beküldeni és az ingyen példányt postafordultával díjmentesen megkapja.

REKLÁM ÓRA

egy fedél, lapos számlapozva 7 K-ért. A pénz előlegesen behalászo mollett vagy utánvételel három évi jótállással szállítom. Állandó nagy raktár mindennemű modern óksze-ekből.
BÁCSÉNYSZKI JÓZSEF
órás és ékszerész üzlete
Kolozsvár, Mátyás király-tér 14.
Alapított 1881-ben.

91 év óta először :: hatóságilag engedélyezett :: végeladást rendezek.

Előadásra kerülnek az összes raktáron levő elsőrangú kristályüveg készletek, üveg- és bronco-oszlárak, velen-ezel és angol tükrök, minden nagyságban, kristály- és marott üvegdísz tárgyak rendkívül olcsó árak mellett. ::
GIERGL HENRIK
Bpest, IV., Váci-utca 23.

Margit-crème

a forágu hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehállásban rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánozók és hamisítják, tessék eredeti védjeggyel lezár dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan, vegyítiszta készítmény, amely a kütföldön általános feltűnést keltett. **Ara 1 K. Margit-szappan 7/ fill. Margit-pónder 1 kor. 20 fillér.**
Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon. Kapható minden gyógyszer-, illatszere- és drogua-üzletben.

Az illetéki-
költségek-
dése miatt
a legmérsékeltébb áron árusítjuk ki.
Kizárólag elsőrangú áruk.
PAPEK JÓZSEF
cs. és kir. udv. szállító, bőrdísz és
bőrűrt készítő. Budapest, VIII.,
Rákóczi-út 15. Telefon 63-39.

Modern szerkezettű GÉPEK ÉS FORMÁK cementárak előállítására.

Fűrészgép-gyártó gépek, tetőcsérep-gyártó gépek, úrtömög-gyártó gépek, lépcső, betonozó, stb. formák, terrazzo és járdalap prések, garn földlap berendezések, habarcskeverők, kőtörők, stb.

Dr. Gaspary & Co.
gépgyára Markranstádt Németország.
Kérjük gyárunkat meglátogatni.
228. sz. borsúra ingyen.

KOCSIÁRUGSARNOK BUDAPEST, IX., Köztelek-utca 4. sz.

A monarchia legnagyobb kocsiárakára. • Árjegyzék ingyen.

Keleti-féle cs. és kir. szab.
Sérvkötő pneumatikus gummipótlóval, a legköltségtesebb a maga nemében!
haskötő támogat és erősít elgyengült állatészerveket!
gummi göresábranyák,
műlábak műberek, műfüzők,
testgyenesítő járó és támpólek, egyeztető, valamint a
betegpótlás a technika legmodernebb elvei szerinti legújultanyosabb gyári árák mellett készítenek.
KELETI J. testgyenesítő gépek gyárában Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17. Legújabb képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Alapított 1878. Telefon 13-76.

Hölgyek, urak,

kiknek bármely okból arcukon, kezükön vagy testükön

pattanások, csunya foltok, kiütések

vannak és kipróbálták eredménytelenül a világ összes kenőcsseit, szappanjait, szépítőszereit és bárminő más czimlen létező bőrápoló czikkeit: azoknak a legmelegebb figyelmébe ajánljuk a valódi

Erényi Ichtiol-Salicil.

Nem létezik olyan foltos, olyan pattanásos nő vagy férfi, kinek **nyolcz nap alatt** el nem multak volna az összes fent leírt arcot és kezeket torzító bőrhibái és bőrbajai. A kezelés egyszerű, mert csak este lefekvés előtt használandó.

Pattanásnál, kiütésnél,

felülmulja a világon létező összes gyógyszereket. Egy doboz teljesen elegendő. Az eredeti Erényi-Ichtiol-Salicil 3 koronás dobozokban kapható:

Erényi Béla

szépség- és Diana gyógyszerháza
Budapest, Károly-körút 5.
Postai rendelések utánvét mellett aznap szállítanak. Több mint egy millió köszönetlevél érkezett a világon minden részéből.

44. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)
Szerkesztő: **HOITSY PÁL**
BUDAPEST, OKTÓBER 29.
Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Fogyasztszám: IV. Egyetem-utca 4. Árja 40 fillér.
Előfizetési feltételek: Egész évre — 20 korona. Félévre — 10 korona. Negyedévre — 5 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 1 koronával több.
Külföldi előfizetéseket a postailag meg-határozott viteldij is esztolandó.

NÁSZ AZ URALKODÓHÁZBAN.

Egy szőghajú, sudártermetű hercezkisasszony lépett át graciózus mozdulattal leányszobájának sejtelmes, édes világából oda, hol a történelem szálai perdülnek a rakkán. Életteljes, meleg a tekintete, csupa

derű a lelke, szeret mosolyogni az ajka. Zitának hívják. Valamikor, a mennyire emberi számításal mondani lehet, Zita királynőnek is. Zita. Ezzel a névvel fejedelmi nő még nem ült királyi trónon. Új név ez a történelemben. Csak a szentek története ismeri. Zita a nép gyermeke volt, egyszerű szolgálóleánya a luccai

Fatinelli-családnak. A tizenharmadik század utolsó harmadában született s tiszta lelkével érdemet szerzett reá, hogy az egyház szentjei közé iktatta s a múkinseiről híres toscanai város védőszentjévé választotta. Dante is említé nevéz az Inferno huszonegyedik énekének harmincznyolczadik terzinájában: «Ecco un

KÁROLY FERENCZ JÓZSEF FŐHERCEG ÉS IFJÚ NEJE, ZITA PÁRMAI HERCEGNŐ. — Kossai fényképe.